

Radanpidon vuorovaikutusohje

Koekäytössä oleva ohje (15.1.2011)

Radanpidon vuorovaikutusohje

Koekäytössä oleva ohje (15.1.2011)

Liikennevirasto

Helsinki 2011

Kannen kuvat: Markku Nummelin

Verkojulkaisu (pdf)

ISBN   978-952-255-610-3

Liikennevirasto
PL 33
00521 HELSINKI
Puhelin   020 637 373

Esipuhe

Ratalain säätämisen myötä ilmeni tarve ohjeistaa radanpidon vuorovaikutusmenettelyjä. Ohjeistuksen keskeisenä tavoitteena on ollut ratalain säännösten selkeyttäminen ja soveltaminen käytäntöön. Ratalain säännökset koskevat vuorovaikutuksen osalta pääasiassa yleis- ja ratasuunnittelua.

Vuorovaikutuksen taustalla vaikuttavat ratalain yleisperiaatteet suunnittelun vuorovaikutteisuudesta ja viranomaisyhteistyöstä. Radanpidossa on tavoitteena hyvän vuorovaikutuksen toteuttaminen ja osallisten aito kuuleminen.

Vuorovaikutusohjeen valmistelun aikana on toimintaympäristö ollut voimakkaassa muutoksessa eikä työn alkuperäinen tavoite muuan muassa ohjeen eri osa-alueiden tasapainoisten päivitysten suhteen täysin toteudu. Näistä puutteista huolimatta työssä tarkastellaan yleis- ja ratasuunnittelun lisäksi myös muiden suunnitteluvaiheiden, rakentamisen ja kunnossapidon vuorovaikutustilanteita. Edellä mainittujen haasteiden vuoksi työ on kirjattu nyt epävirallisen ohjeluonnoksen muotoon, jota ei paineta julkaisuksi.

Tämä on ensimmäinen askel radanpidon vuorovaikutuksen ohjeistamisessa ja työ tulee jatkumaan osana Liikenneviraston yhtenäisten vuorovaikutusmenettelyjen kehittämistä. Ohjeluonnos otetaan kuitenkin koekäyttöön kevään 2011 aikana ja sen soveltamisesta järjestetään koulutusta ympäristökoulutuksen yhteydessä. Luonnoksen pohjalta kootaan tiivis koulutuspaketti, jonka on tarkoitus avata keskustelua ohjeiston edelleen kehittämistarpeista. Lisäksi koulutuksessa kerätään aktiivisesti palautteita jatkotyötä varten.

Vuorovaikutusohjeen laadintaa on ohjannut ympäristöyksikön päällikkö Arto Hovin vetämä ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet hänen lisäksi Susanna Koivujärvi, Mari-Liisa Luntinen, Jussi Lindberg, Erkki Poikolainen, Anne Ahtiainen ja Ilkka Saari. Ohjeen tekoon on osallistunut lisäksi useita Liikenneviraston asiantuntijoita. Sito Oy:ssä ohjeen teosta on vastannut Mirka Härkönen työparinaan Lotta Junnilainen. Lisäksi työhön on osallistunut Sakari Grönlund sekä muita asiantuntijoita.

Helsingissä tammikuussa 2011

Liikennevirasto

Sisällysluettelo

KÄSITTEET JA MÄÄRITELMÄT	5
1 JOHDANTO	8
2 VUOROVAIKUTUKSEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	10
2.1 Vuorovaikutussuunnitelma.....	10
2.2 Vuorovaikutusmenetelmät.....	12
2.3 Palautteiden ja vuorovaikutuksen dokumentointi	19
2.4 Ristiriitojen hallinta	20
3 HANKESUUNNITTELU.....	23
3.1 Rataympäristöselvitys	23
3.2 Tarveselvitys.....	24
3.3 Ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA).....	25
3.4 Yleis- ja ratasuunnittelu	28
4 RAKENTAMINEN	35
4.1 Rakentamissuunnittelu	35
4.2 Rakentaminen	35
5 KUNNOSSAPITO	38
6 KESKEINEN LAINSÄÄDÄNTÖ	40
6.1 Perustuslaki.....	40
6.2 Hallintolaki	40
6.3 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta eli julkisuuslaki	41
6.4 Kielilaki.....	42
6.5 Ratalaki.....	43
LÄHTEET	44
LIITTEET	
Liite 1	Rataympäristöselvityksen vuorovaikutussuunnitelma
Liite 2	Tarveselvityksen vuorovaikutussuunnitelma
Liite 3	Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn vuorovaikutussuunnitelma
Liite 4	Yleis- ja ratasuunnitelman vuorovaikutussuunnitelma
Liite 5	Rakentamisen vuorovaikutussuunnitelma
Liite 6	Esimerkki mediatiedotteesta 1 (YVA)
Liite 7	Esimerkki mediatiedotteesta 2 (rakentaminen)
Liite 8	Esimerkki lehti-ilmoituksesta (YVA)
Liite 9	Esimerkki asukastiedotteesta 3 (kunnossapito)
Liite 10	Yleisötilaisuuden/työpajan järjestäjän muistilista
Liite 11	Esimerkkihankkeen vuorovaikutusprosessin kuvaus

Käsitteet ja määritelmät

Aluehallintovirasto (AVI)

Aluehallintouudistuksen myötä ympäristölupavirastot yhdistyivät aluehallintovirastoihin 1.1.2010 alkaen. Aluehallintovirastoja on kuusi ja niiden tehtävänä on edistää ympäristönsuojelun ja ympäristön kestävästä käytöstä lisäksi perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista, peruspalvelujen saatavuutta, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla.

Asianosainen

Hallintoasiassa asianosainen on se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee. Ratalain mukaisessa suunnittelussa asianosaisia ovat mm. kiinteistönomistajat ja muut kiinteistönhaltijat.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus)

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on vuoden 2010 alusta lähtien suorittanut työ- ja elinkeinokeskusten, alueellisten ympäristökeskusten, tiepiirien ja lääninhallitusten täytäntöönpano- ja kehittämistehtäviä. Suomessa on 15 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta, jotka toimivat yhteistyössä aluehallintovirastojen ja maakuntien liittojen kanssa. ELY-keskuksissa on kolme vastuualuetta: elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri; liikenne ja infrastruktuuri sekä ympäristö ja luonnonvarat.

Helsingin seudun liikenne (HSL)

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä on vastannut vuoden 2010 alusta lähtien sen jäsenkuntien joukkoliikenteen suunnittelusta ja järjestämisestä sekä Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisesta. Uuteen kuntayhtymään ovat siirtyneet YTV Liikenne, HKL:n suunnittelu- ja tilaajatoiminnot sekä matkalippujen tarkastus. Kuntayhtymän jäsenkuntia ovat perustamisvaiheessa Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kerava ja Kirkkonummi. Myöhemmin organisaatioon voivat liittyä kaikki muutkin Helsingin seudun kunnat.

Lausunto

Radanpitäjä pyytää suunnitelmista lausunnon niiltä viranomaisilta ja sidosryhmiltä, joita suunnitelma koskee. Näitä ovat esimerkiksi ne ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastualueet, maakuntien liitot ja kunnat, joiden alueelle suunnitelma sijoittuu tai joiden alueella suunnitelman vaikutukset muutoin ilmenevät.

Liikenteen turvallisuusvirasto (TraFi)

Liikenteen turvallisuusvirasto on toiminut vuoden 2010 alusta lähtien. Siihen yhdistettiin Ajoneuvohallintokeskus, Ilmailuhallinto, Merenkululaitoksen meriturvallisuustoiminnot ja Rautatievirasto. TraFin tehtävänä on vastata liikennejärjestelmän sääntely- ja valvontatehtävistä, kehittää liikennejärjestelmän turvallisuutta, vähentää liikenteen ympäristöhaittoja sekä tuottaa liikenteen viranomaispalveluja.

Mielipide

Kiinteistönomistajat ja muut asianosaiset sekä ne, joiden asumiseen, työnteekoon tai muihin oloihin suunnitelma saattaa vaikuttaa, voivat esittää kirjallisen tai suullisen mielipiteensä valmisteltavana olevasta suunnitelmasta.

Muistutus

Kiinteistön omistajilla ja muilla asianosaisilla sekä niillä, joiden asumiseen, työnteekoon tai muihin oloihin suunnitelma voi vaikuttaa, on oikeus muistutukseen tekemiseen. Muistutus annetaan yleisesti nähtävillä olevasta suunnitelmasta.

Nähtävilläolo

Nähtävilläolo tarkoittaa, että suunnitelma on julkisesti kaikkien nähtävissä ilmoitustussa paikassa. Ratalaki edellyttää yleis- ja ratasuunnitelman asettamista yleisesti nähtäville ennen suunnitelman hyväksymistä ja hyväksymisen jälkeen.

Palaute

Palautteella tarkoitetaan tässä ohjeessa suunnittelun aikana saatavia mielipiteitä ja parannusehdotuksia suunnitelmaan. Käsitteellä ”mielipide” tarkoitetaan samaa asiaa kuin palautteella. Palautteesta ja mielipiteestä eroavia käsitteitä ovat ”muistutus” ja ”lausunto”, jotka ovat suunnitelman nähtävilläoloaikana annettavia kirjallisia palautteita.

Tiedoksianto

Viranomainen käyttää säädettyä menettelyä noudattavaa tiedoksiantoa antaessaan tiedoksi hallintopäätöksen. Tiedoksiantoon liittyy suoria oikeusvaikutuksia. Ratalaki edellyttää, että yleis- ja ratasuunnitelman hyväksymistä sekä niiden pidentämistä koskevat päätökset annetaan yleisesti tiedoksi.

Tiedoksisaanti

Tapahtuma, jossa asianosaisen katsotaan saaneen päätöksen tiedoksi. Tiedoksisaannin ajankohta on tärkeä erilaisten määräaikojen kulumisen, kuten valitusajan, aloittavana hetkenä.

Tiedottaminen

Tiedottaminen tarkoittaa radanpitäjän aloitteesta tapahtuvaa yksisuuntaista tiedon välittämistä, esimerkiksi tiedottamista medialle tai suoraan eri kohderyhmille. Tiedottamisen keinoja ovat esimerkiksi mediatiedotteet, asukastiedotteet tai internetsivuilla uutisointi.

Vastine

Vastine tarkoittaa viranomaisen vastausta lausuntoon, mielipiteeseen tai muistutukseen. Ratalain mukaan yleis- ja ratasuunnitelmissa radanpitäjän on esitettävä lausuntoihin ja muistutuksiin perusteltu kanta. Radanpitäjä antaa vastineen myös lausuntoihin, vaikka ratalaki ei sitä nimenomaisesti edellytä.

Viestintä

Liikenneviraston ulkoisesta ja sisäisestä viestinnästä sekä verkkoviestinnästä vastaa viestintäosasto. Hankkeiden viestintää toteutetaan yhteistyössä viestintäosaston kanssa.

Hankeviestintä on kokonaisuus, jonka ohjaus koostuu osittain yleisestä ja erityisestä lainsäädännöstä ja osittain viraston tarkoitukseen kehittämistä käytännöistä. Hankeviestintään liittyy lisäksi hankkeittain vaihteleva, mutta pääsääntöisesti erittäin laaja ja moniportainen, sidosryhmäyhteistyö.

Hankeviestintä voi sisältää hankkeen valmistelua ja käytännön toteutusta edistävää viestintää sekä täsmätiedottamista. Kohderyhmiä ovat muun muassa hankkeen vaikutuspiirissä olevat asukkaat, yritykset, kunnat, maakuntaliitot, väyläkäyttäjät, muut intressitahot ja media.

Vuorovaikutus

Vuorovaikutus käsittää viranomaisten, sidosryhmien, kansalaisten, järjestöjen sekä median kanssa tapahtuvan keskustelun ja osallistumismahdollisuuksien luomisen (vrt. esim. Valtioneuvoston viestintäsuositus 2002). Hankesuunnittelun osalta vuorovaikutuksessa keskeistä ovat ratalain säännökset vuorovaikutuksesta (22 §), jotka pitävät sisällään asianosaisille tiedottamisen, osallistumismahdollisuuksien varaamisen sekä lausunto- ja kuulemismenettelyn. Näiden lisäksi tärkeä osa vuorovaikutusta on kansalaisten kuuleminen sekä palautteen kerääminen ja hyödyntäminen.

Yhteysviranomainen

ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat vastuualue toimii ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä yhteysviranomaisena. Yhteysviranomainen vastaa arviointiohjelman ja arviointiselostuksen nähtäville panosta ja kuuluttamisesta, pyytää arviointiohjelmasta ja -selostuksesta lausunnot viranomaisilta ja sidosryhmiltä sekä antaa arviointiohjelmasta ja -selostuksesta lausunnon.

1 Johdanto

Tarve radanpidon vuorovaikutusohjeen laatimiselle nousi ratalain myötä. Yhtenä ratalain tarkoituksena on turvata osallistumismahdollisuudet ratasuunnittelussa. Ratalaissa säädetään vuorovaikutuksen periaatteista, mutta siinä ei säädetä vuorovaikutuksen käytännön toteutuksesta. Näitä käytännön toimenpiteitä ja soveltamistapoja on avattu tämän työn yhteydessä. Ratalain vuorovaikutussäännökset koskevat yleis- ja ratasuunnittelua. Näiden lisäksi on haluttu ohjeistaa vuorovaikutusta myös rakentamisen ja kunnossapidon osalta. Radanpidossa on tavoitteena hyvän vuorovaikutuksen toteuttaminen ja osallisten aito kuuleminen.

Hyvään suunnittelutapaan kuuluvat vuorovaikutus, avoin tiedottaminen sekä päätösten läpinäkyvyys. Vuorovaikutus parantaa hankkeiden hyväksyttävyyttä ja radanpidon julkisuuskuvaa. Tulevaisuudessa ihmisten liikkumistottumukset muuttuvat yksilöllisemmiksi ja vaikeammin ennustettaviksi. Liikennevirastossa asiakaslähtöisyys korostuu entisestään, koska suunnittelun on lähdettävä aiempaa paremmin ihmisten liikkumistarpeiden sovittamisesta yhteiskunnan määrittelemiін tarpeisiin. Yhteiskunta määrittelee maankäytön ja erilaisten toimintojen sijoittamisen ja kaavoituksen tarpeet. Liikennevirastossa kansalaisten/asiakkaiden huomioon ottaminen liikennejärjestelmän suunnitteluprosesseissa on myös tärkeä linjaus.

- Radanpitäjä on asettanut seuraavia tavoitteita viranomaisten, kansalaisten, median ja muiden sidosryhmien kanssa käytävälle vuorovaikutukselle: Aktiivinen, sujuva ja avoin yhteistyö viranomaisten ja sidosryhmien kanssa
- Vahvan ja myönteisen radanpidon julkisuuskuvan ylläpitäminen ja kehittäminen
- Radanpitäjän roolin selkeyttäminen kansalaisille, viranomaisille ja medialle
- Kansalaisten suuntaan avoin suunnittelu- ja rakentamisprosessi sekä kunnossapidon toimet
- Suunnitelmien sisällön parantaminen palautteen avulla
- Hankkeen sujuva eteneminen ja läpivienti (muistutusten ja muutoksenhaun vähentäminen, rahoituksen ja muiden resurssien turvaaminen hankkeelle)

Vuorovaikutuksessa on huomioitava aina myös Liikenneviraston viestinnän toimintalinjat, hankeviestinnän ohje ja ohjeistus graafisesta ilmeestä. Viestinnän toimintalinjauksia ylläpidetään Liikenneviraston sisäisessä intranetissa Väylässä. Graafinen ohjeisto on Liikenneviraston ulkoisilla internetsivuilla osoitteessa www.liikennevirasto.fi/ilme.

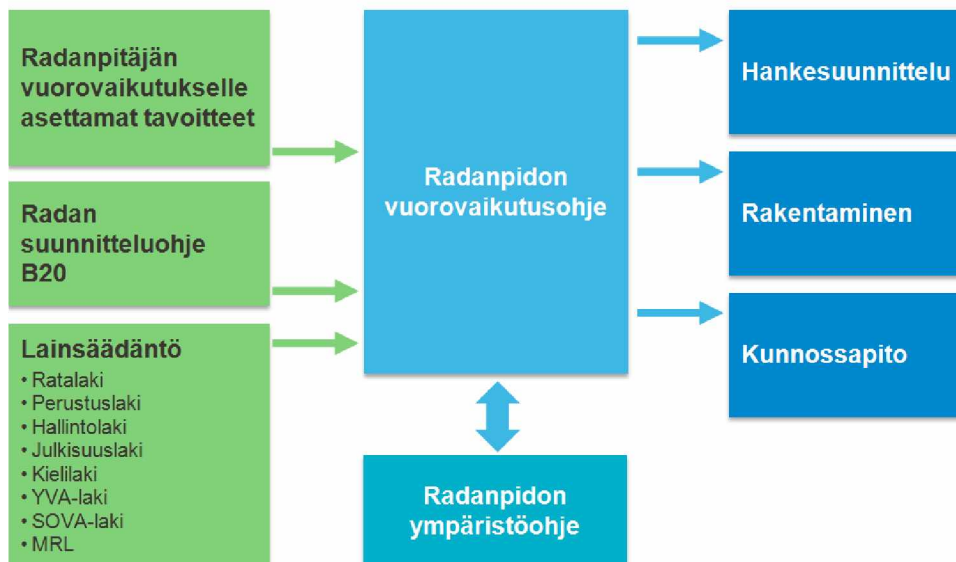
Vuorovaikutuksen ohjeluonnoksessa on keskitytty viranomaisten ja sidosryhmien, kansalaisten sekä median kanssa käytävään vuorovaikutukseen. Tarkoituksena on tuoda vuorovaikutuksen tavoitteita käytäntöön ja yhdenmukaistaa käytäntöjä. Kaavoitusyhteistyötä ei ole käsitelty, koska se on käsitelty *Radanpidon ympäristöohjeessa* (2010).

Luonnoksessa vuorovaikutus on jaettu kunkin prosessin alla seuraaviin osa-alueisiin: Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö, vuorovaikutus kansalaisten kanssa ja mediayhteistyö. Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyön alla käsitellään sellaisia yhteistyötahoja, jotka osallistuvat esimerkiksi hankeryhmätyöskentelyyn tai joiden kanssa pidetään erillisneuvotteluja. Kansalaisvuorovaikutuksen alle kuuluvat tässä jaottelussa ne ta-

hot, joita kutsutaan esimerkiksi yleisötilaisuuksiin. Kansalaisvuorovaikutuksen alle kuuluvat lisäksi esimerkiksi kansalaissidosryhmät, järjestöt sekä alueen yrittäjät. Mediayhteistyöhön kuuluu esimerkiksi medialle toimitettavat tiedotteet sekä mediatilaisuudet.

Vuorovaikutusohje on tarkoitettu kaikille vuorovaikutuksen toteutuksessa mukana oleville. Liikenneviraston henkilöstön lisäksi vuorovaikutuksessa ovat mukana palveluntuottajat. Viestinnässä tukena on viestintäosasto. Tehtävien jako osapuolten kesken sovitaan hankkeen, sopimuskumppanuuden tai toimeksiannon käynnistyessä.

Luonnos rakentuu siten, että luvussa kaksi esitellään vuorovaikutuksen suunnittelua ja toteutusta. Luvuissa 3–5 käsitellään kussakin prosessissa toteutettava vuorovaikutus. Luvussa 6 käsitellään yleinen vuorovaikutusta ohjaava lainsäädäntö. Ratalain säännökset on esitetty yleis- ja ratasuunnittelun sekä kunnossapidon kohdissa, koska ne koskevat vain niitä. Lopussa on liitteenä pohjia ja malleja vuorovaikutuksen toteuttamisen helpottamiseksi.

Kuva 1 Radanpidon vuorovaikutusohjeen viitekehys.

2 Vuorovaikutuksen suunnittelu ja toteutus

2.1 Vuorovaikutussuunnitelma

Suunnittelu- ja rakentamishankkeille laaditaan vuorovaikutussuunnitelma, joka sisältää hankkeissa toteutettavan vuorovaikutuksen. Vuorovaikutussuunnitelma on osa hankkeen projektisuunnitelmaa ja sen laatiminen sisällytetään pääsääntöisesti hanketta koskevaan tarjouspyyntöön. Suunnitelman laajuus ja sisältö riippuvat hankkeen koosta ja sisällöstä sekä vuorovaikutuksen merkityksestä hankkeessa.

Keskeistä kuitenkin on, että kaikissa hankkeissa vuorovaikutus suunnitellaan hankkeen alussa ja sen periaatteet kirjataan ylös. Vuorovaikutussuunnitelma edesauttaa hankkeen vuorovaikutuksen onnistumista sekä sitä, että vuorovaikutuksen työnjako ja kustannukset tulevat arvioiduksi ja sovituksi. Vuorovaikutussuunnitelman tulee kuitenkin olla joustava, ja erityisesti pitkäkestoisissa hankkeissa sitä muokataan ja tarkennetaan työn edetessä.

Vuorovaikutussuunnitelman laatimiseen osallistuvat hankkeen projektipäällikkö, palveluntuottajan projektipäällikkö sekä erikseen sovittaessa viestinnän edustaja. Suurissa tai vuorovaikutuspainotteisissa hankkeissa voidaan lisäksi käyttää erikoistunutta viestintäkonsulttia tai suunnittelukonsultin vuorovaikutusasiantuntijaa. Suurissa väylähankkeissa suositellaan aina laadittavaksi erillinen viestintäsuunnitelma, jossa esitetään ainakin hankkeen pääviestit, viestintäkanavat ja yhteistyökumppanit, luetelo alueen medioista ja viestinnän toteutuksen aikataulut.

Vuorovaikutussuunnitelman tekemiselle on laadittu lomakepohjat, jotka on esitetty liitteinä 1–5. Jokaiselle suunnitteluvaiheelle sekä rakentamiselle on oma pohjansa. Lomakkeen käyttö aloitetaan jo tarjousvaiheessa ja lomake täydentyy koko prosessin ajan. Radanpitäjä merkitsee tarjousvaiheessa lomakkeeseen, miten vuorovaikutus on suunniteltu toteutettavan ja konsultti täydentää lomaketta tarjoukseensa. Lomake tarkistetaan työn käynnistyessä ja sitä täydennetään työn ajan. Lomakkeeseen kirjaetaan myös se, miten suunniteltu vuorovaikutus on toteutunut tai miksi joku asia on mahdollisesti jätetty toteuttamatta.

Vuorovaikutussuunnitelmaa laadittaessa käydään läpi seuraavat seuraavat asiat:

1. Vuorovaikutuksen tavoitteet
  - Lainsäädännön vaatimukset, kansalaisten informoiminen, tiedon keruu kansalaisilta, hyväksyttävyyden saaminen hankkeelle tai ristiriitojen hallinta.
2. Vuorovaikutuksen toteuttajien tehtävän- ja vastuunjako
  - Miten tehtävät ja vastuut jakautuvat radanpitäjän, palveluntuottajan ja viestinnän edustajien välillä.
3. Vuorovaikutuksen ajoittuminen ja kytkeytyminen suunnitteluprosessiin
  - Miten vuorovaikutus kytkeytyy suunnitteluun.

- Missä hankkeen vaiheissa vuorovaikutus painottuu (esimerkiksi hankkeen käynnistyminen, suunnitelmaluonnosten valmistuminen ja hankkeen päättyminen).
- Vuorovaikutuksen ajoittaminen siten, että osapuolilla on aidosti mahdollisuus vaikuttaa.

4. Viranomais- ja muu sidosryhmäyhteistyö

- Kartoitetaan osallistujat (esim. kunnat, ympäristöviranomaiset, maakuntaliitto, ministeriöt jne.).
- Valitaan vuorovaikutusmenetelmät (esim. hankeryhmän kokoukset, erillisleuvottelut, extranetsivut, sidosryhmäseminaarit, työpajat).
- Päätetään alustavasti vuorovaikutuksen aikataulu (kokousten ja muiden tapaamisten ajoittuminen, extranetsivujen päivittäminen).

5. Kansalaisvuorovaikutus

- Kartoitetaan osalliset (esim. suunnittelualueen kiinteistönomistajat ja asukkaat, järjestöt, yhdistykset, yritykset).
- Valitaan vuorovaikutusmenetelmät (esim. yleisötilaisuudet, työpajat, tiedotteet maanomistajille).
- Päätetään alustavasti tilaisuuksien ja tiedottamisen ajankohdat.

6. Mediatyhteistyö

- Kartoitetaan lehdet, joissa hankkeesta ilmoitetaan. Selvitetään lehtien ilmes-tyminen, ilmoitusten toimittamisen aikataulu ja ilmoitusten graafiset vaatimukset. Valitaan mediatyhteistyön menetelmät (esim. mediatiedotteet, mediatilaisuudet, suorat yhteydenotot mediaan, medialounaat).
- Päätetään tiedotteiden ja muiden yhteistyömenetelmien kohdealue ja tehdään alustava aikataulu.

7. Internetsivut

- Perustetaan hankkeelle internetsivut.
- Suunnitellaan sivujen sisältö ja nimetään vastuuhenkilöt.
- Arvioidaan sivujen päivitystiheys.

8. Palaute (tarkoitetaan hankkeen aikana saatavaa palautetta)

- Kuka tai ketkä palautetta vastaanottavat, kuka vastaa kansalaisten palautteisiin ja miten palaute välitetään muiden hankkeessa mukana olevien tietoon.
- Miten ja minkälaista palautetta kerätään, jotta palaute on mahdollista hyödyntää suunnittelussa ja vaikutusten arvioinnissa.

- Miten saatu palaute dokumentoidaan, jotta se on helposti hyödynnettävissä.
- Miten palaute siirretään seuraaviin radanpidon vaiheisiin.
- Miten palaute siirretään muille sitä hyödyntäville tahoille (esim. muille tahoille radanpidossa, liikennejärjestelmäsuunnittelussa tai kaavoituksessa).
- Huomioitava, että muistutusten ja lausuntojen käsittelyyn on oma menettelytapansa.

9. Vuorovaikutuksen dokumentointi

- Miten toteutettu vuorovaikutus dokumentoidaan esimerkiksi suunnitteluasiakirjoihin. Dokumentoinnissa hyödynnetään vuorovaikutussuunnittelmalomaketta.

2.2 Vuorovaikutusmenetelmät

Hankkeen vuorovaikutusmenetelmät valitaan vuorovaikutussuunnitelmaa laadittaessa. Hankkeen edetessä menetelmiä kuitenkin tarkistetaan ja muutetaan tarvittaessa. Hankkeelle sopivien menetelmien valitsemiseen vaikuttavat:

- Lainsäädännön vaatimukset (erityisesti yleis- ja ratasuunnittelu).
- Vuorovaikutukselle asetetut tavoitteet (sekä radanpitäjän että kyseisen hankkeen tavoitteet).
- Vuorovaikutuksen kohderyhmät.
- Suunnittelualueen väestön määrä.
- Viranomaisten ja sidosryhmien määrä.
- Hankkeen laajuus ja luonne.
- Hankkeen merkittävyys ja kiinnostavuus.
- Hankkeen aiheuttamat vaikutukset ihmisille ja ympäristölle.
- Hankkeeseen kohdistuvat erisuuntaiset intressit ja konfliktiherkkyys.
- Paikallistiedon ja palautteen saamisen tarve
- Vuorovaikutukseen käytettävissä olevat resurssit.

Seuraavassa on kuvattu radanpidon vuorovaikutuksen menetelmiä. Ensin on esitelty menetelmät viranomais- ja sidosryhmäyhteistyössä, toisena kansalaisvuorovaikutuksen menetelmät ja lopuksi mediayhteistyön menetelmät. Menetelmäkuvauksissa on kerrottu, minkälaisiin tilanteisiin kyseinen menetelmä sopii tai miksi se on hyödyllinen. Kunkin prosessin ja suunnitteluvaiheen alla (ohjeen luvut 3-5) on kerrottu, mitä menetelmiä ko. prosessissa käytetään.

Vuorovaikutusaineistoissa tulee huomioida kielilain vaatimukset.

Kaikki vuorovaikutuksessa käytettävät aineistot (esimerkiksi esittelyaineistot, asiakirjat ja internetsivut) laaditaan Liikenneviraston visuaalisen ilmeen mukaisiksi.

EU:n tukemissa Euroopan laajuinen liikenneverkko -hankkeissa (TEN-T) on huomioitava erilliset julkisuusvaatimukset. Kaikessa näiden hankkeiden tiedottamisessa, seminaareissa, raporteissa, esitteissä ja muissa dokumenteissa sekä julkisissa kylteissä ja radanvarsitauluissa tulee mainita, että projektilla on EU:n osittainen rahoitus. Tar-

kat ohjeet julkisuusvaatimuksista löytyvät ohjeesta *Publicity Requirements for Beneficiaries* (European Union TEN-T funding) tai ohjeesta *Julkisuusvaatimukset Euroopan Unionin osittain rahoittamille hankkeille* (Euroopan laajuinen liikenneverkko, TEN-T).

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö

Extranetsivut ja projektipankki

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyötä helpottamaan voidaan perustaa extranetsivut tai projektipankki. Niitä tarvitaan erityisesti hankkeissa, joissa on paljon käsiteltäviä aineistoja.

Extranetsivut ovat salasanalla ja tunnuksella varustetut internetsivut. Sivuille tallennetaan esimerkiksi kokousaineistot, yhteystietolistat, lähtöaineistoja ja raportit. Sivuja käyttävät hankkeessa mukana olevat viranomaiset ja sidosryhmät.

Projektipankkia käytetään suurissa rakennuttamishankkeissa suurten tiedostojen ja kokousaineistojen säilytykseen ja jakeluun. Projektipankkia käyttävät radanpitäjä, urakoitsija ja konsultti.

Extranetsivut ja projektipankki perustetaan tilaajan määräämälle alustalle.

Vuorovaikutus kansalaisten kanssa

Internetsivut

Internetsivut ovat keskeinen keino jakaa tietoa kansalaisille, medialle ja muille sidosryhmille ja ne sopivat lähes kaikkiin hankkeisiin. Sivujen ajantasaisuudesta huolehditaan ja niistä tiedotetaan aktiivisesti.

Hankkeen internetsivut perustetaan radanpitäjän sivuille. Internetsivuilla esitellään hankkeen sisältöä ja etenemistä. Sivujen sisältö voi koostua esimerkiksi hankekortista, suunnitelmista, yleisötilaisuusuutisista, tiedotteista, raporteista ja muusta esittelyaineistosta. Sivuille voidaan lisäksi viedä tiivistelmiä hankkeen etenemisestä ja hankeryhmän päätöksistä, tietoa kaavoituksesta ja kiinteistöjärjestelyistä, ympäristökuvia ja melutarkasteluja. Sivulla ilmoitetaan lisätietojen antaja ja esitetään mahdollinen linkki palautteenantoon (karttapalautejärjestelmä).

Kaksikielisissä kunnissa internetsivuilla esitetään hankkeen pääasiat tiivistetysti myös ruotsiksi. Sivujen kaksikielisyys arvioidaan hankekohtaisesti kielilaki huomioon ottaen.

Hankkeet, joilla ei ole omia internetsivuja, ilmoitetaan kuitenkin Liikenneviraston verkkosivustolla. Näin kansalaiset, media ja muut sidosryhmät voivat seurata, mitä hankkeita on käynnissä.

Kuulutus

Kun ratalaki edellyttää kuulutuksen, määräyksen, kiellon tai muun asian julkaisemista yleisesti tiedoksi eikä tiedoksi antamisen tavasta ole erikseen säädetty, noudatetaan ratalain kuuluttamista koskevia säännöksiä. Tämä kuuluttamismenettely voi tulla noudatettavaksi suunnitelman laatimisesta ja tutkimusten aloittamisesta ilmoitettaessa tai kasvillisuuden ja luonnonesteiden poistamisesta ilmoitettaessa.

Kuuluttaminen tapahtuu siten, että radanpitäjä toimittaa kuulutuksen asianomaiseen kuntaan ja pyytää kuntaa pitämään kuulutusta ilmoitustaulullaan vähintään 30 päivän ajan julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetyllä tavalla. Kunnan tulee noudattaa kuuluttamisessa samaa menettelyä kuin millä kunnalliset ilmoitukset asianomaisessa kunnassa julkaistaan. Kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi julkaisemalla ne julkisten kuulutusten ilmoitustaululla sekä tarpeen vaatiessa muulla kunnan päättämällä tavalla. Kunta päättää itse, käyttääkö se muita julkaisutapoja kuin ilmoitustaulua. Käytännössä useat kunnat käyttävät ilmoitustaulun lisäksi yhtä tai useampaa nimettyä sanomalehteä ja toisinaan myös kunnan Internet-sivuja.

Kuuluttamisen lisäksi radanpitäjän on ilmoitettava kuulutuksen julkaisemisesta ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Sanomalehdessä ilmoittamisesta voidaan luopua silloin, jos asian merkitys on vähäinen tai ilmoittaminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Kuulutuksen on oltava riittävän laaja ja selkeä, jotta suunnitelman merkitys käy selville ja mahdollisuus asiassa vaikuttamiseen on todellinen. Kuulutuksen tulee sisältää ainakin seuraavat seikat:

- suunnitelman lyhyt kuvaus ja/tai suoritettavat tutkimukset,
- miten asiasta voi saada lisätietoja ja
- radanpitäjän yhteystiedot.

Kuulutuksesta muistutusmenettelyssä on kerrottu jäljempänä.

Lehti-ilmoitus

Lehti-ilmoitusta käytetään esimerkiksi suunnittelun käynnistymisestä tai yleisötilaisuuksista ilmoittamiseen. Muissa tapauksissa ilmoituksia käytetään harkinnan mukaan.

Ilmoituksen on oltava riittävän laaja ja selkeä, jotta suunnitelman merkitys käy selville ja mahdollisuus asiassa vaikuttamiseen on todellinen. Ilmoituksen tulee sisältää ainakin seuraavat seikat:

- suunnitelman lyhyt kuvaus ja/tai suoritettavat tutkimukset,
- miten asiasta voi saada lisätietoja,
- radanpitäjän yhteystiedot ja
- yleisötilaisuuden aihe, ajankohta ja paikka.

Jos suunnittelun käynnistymisestä ilmoitetaan pelkällä lehti-ilmoituksella (ei kuulutusta), ilmoitetaan kunnan päättämässä virallisessa ilmoituslehdessä/lehdissä. Tarvittaessa ilmoittamiseen voidaan käyttää myös muita lehtiä. Tällainen tarve on esimerkiksi silloin, jos kunnalla ei ole virallista ilmoituslehteä.

Esimerkki lehti-ilmoituksesta on esitetty liitteenä 8.

Lehti-ilmoituksesta muistutusmenettelyssä on kerrottu seuraavassa kohdassa.

Kuulutus ja lehti-ilmoitus muistutusmenettelyssä

Ratalaissa ei säädetä nimenomaisesti kuulutuksen ja lehti-ilmoituksen sisällöstä, mutta lainsäädäntö asettaa välillisesti tiettyjä minimivaatimuksia myös ilmoituksen sisällölle.

Kuntaan lähetettävän kuulutuskirjeen ja lehti-ilmoituksen on oltava sisällöllisesti riittävän laajoja ja selkeitä, jotta suunnitelman merkitys käy selville ja mahdollisuus asiassa vaikuttamiseen olisi todellinen. Kuulutuskirjeen ja lehti-ilmoituksen tulee sisältää ainakin seuraavat seikat:

- suunnitelman lyhyt kuvaus,
- tieto missä ja miten kauan suunnitelma on nähtävillä,
- tieto miten ja minkä ajan kuluessa muistutuksia voidaan esittää ja minne ne lähetetään,
- mahdollisuus saada radanpitäjän perusteltu kanta muistutukseen, mikäli esittää kirjallisen pyynnön ja ilmoittaa osoitetiedot,
- miten asiasta voi saada lisätietoja ja
- radanpitäjän yhteystiedot.

Kuuluttaminen tapahtuu siten, että radanpitäjä toimittaa kuulutuksen asianomaiseen kuntaan ja pyytää kuntaa pitämään kuulutusta ilmoitustaulullaan vähintään 30 päivän ajan julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetyllä tavalla. Lisäksi radanpitäjän on ilmoitettava kuulutuksen julkaisemisesta ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Sanomalehdessä ilmoittamisesta voidaan luopua silloin, jos asian merkitys on vähäinen tai ilmoittaminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Yleisötilaisuus

Yleisötilaisuus on suunnitteluhankkeissa yleisin tapa esitellä suunnitelmia. Tilaisuuksissa esitellään hankkeen etenemistä ja suunnitelmia sekä kerätään palautetta. Tilaisuudesta laaditaan muistio ja saatu palaute kirjataan muistiin. Jaossa on myös palautelomakkeita. Tilaisuudessa kierrätetään osallistujalistaa.

Yleisötilaisuuksiin kutsutaan lehti-ilmoituksella suunnittelualueen lehdissä noin 1–2 viikkoa ennen tilaisuutta. Lisäksi hankkeen Internet-sivuille laitetaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tieto tilaisuudesta. Medialle toimitetaan tiedote yleisötilaisuudesta.

Jos suunnittelun kanssa samanaikaisesti on käynnissä kaavoitusta tai kiinteistövaikutusten arviointia, niiden yleisötilaisuuksien yhdistämistä suunnittelun tilaisuuksiin kannattaa harkita.

Jos hankkeessa järjestetään yksi yleisötilaisuus, se ajoitetaan suunnitelmien luonnosvaiheeseen. Jos järjestetään useampia tilaisuuksia, niitä voidaan järjestää lisäksi hankkeen käynnistyessä ja valmistuessa. Jos suunnittelualue on laaja, järjestetään useita rinnakkaisia tilaisuuksia eri kunnissa.

Liitteenä 10 on esitetty yleisötilaisuuden/työpajan järjestäjän muistilista.

Asukastiedote/kirje

Tiedottamisessa voidaan käyttää kotitalouksiin jaettavia tiedotteita. Erityisesti niille kiinteistönomistajille ja -haltijoille, joiden kiinteistöillä tehdään ratalain mukaiseen suunnitteluun liittyviä tutkimuksia, pyritään ilmoittamaan tutkimusten aloittamisesta aina henkilökohtaisesti postilaatikkoon jaettavalla tiedotteella tai kirjeellä.

Myös muissa tapauksissa voidaan toimittaa henkilökohtainen tiedote, esimerkiksi jos hanke koskee vain rajattua maanomistaja- tai asukasjoukkoa, hanke aiheuttaa suurta häiriötä tai on erityisen konfliktiherkkä.

Tiedotteeseen kirjataan suunnitelman lyhyt kuvaus ja/tai suoritettavat tutkimukset, miten asiasta voi saada lisätietoa sekä radanpitäjän yhteystiedot. Lisäksi kerrotaan, miten hanketta tullaan esittelemään yleisölle (esimerkiksi yleisötilaisuudet). Tiedotteen liitteeksi on usein havainnollista laittaa suunnittelualueen kartta.

Tiedote/kirje voidaan toimittaa postitse kiinteistönomistajatietojen perusteella, postin kautta tilatulla jakelulla postinumeroalueelle tai maastotutkijoiden toimesta suoraan postilaatikoihin.

Jakelulista

Hankkeissa voidaan kerätä jakelulistaa tiiviimmistä informaatiosta tai työskentelystä kiinnostuneista asukkaista ja muista toimijoista. Erityisesti konfliktiherkissä hankkeissa tai hankkeissa, joissa tarvitaan asukkaiden paikallistietoa tästä on hyötyä.

Jakelulistalle pyydetään ilmoittautumaan yleisötilaisuuksissa. Jakelulistasta voidaan tiedottaa myös hankkeen internetsivuilla, lehti-ilmoituksissa ja tiedotteissa.

Jakelulistaa laadittaessa on hyödyllistä kartoittaa suunnittelualueella toimivat järjestöt, yhdistykset ja yritykset, jotka voivat olla kiinnostuneita hankkeesta ja joilla voi olla hyödyllistä tietoa suunnittelualueesta. Tällaisia voivat olla esimerkiksi ympäristöjärjestöt, metsästysyhdistykset ja asukasjärjestöt sekä alueen yritykset.

Jakelulistalla olevat kutsutaan hankkeen maastokävelyihin ja työpajoihin. Heille voidaan myös tehdä haastatteluja tai kyselyitä. Jakelulistalla oleville voidaan toimittaa tietoa hankkeen etenemisestä sähköpostitse.

Jakelulistat kannattaa taltioida seuraavaa suunnitteluvaihetta varten, jolloin ne toimivat pohjana seuraavan vaiheen yhteystietolistalle.

Karttapalautejärjestelmä

Karttapalautejärjestelmä on tehokas tapa esitellä suunnitelmia ja kerätä palautetta. Se sopii erityisesti sellaisiin hankkeisiin, joissa on odotettavissa runsaasti paikkaan sidottua palautetta. Karttapalautejärjestelmän avulla kansalaiset voivat tutustua hankkeen suunnitelmiin ja antaa kartalle sijoitettua palautetta. Palautejärjestelmästä tulee tiedottaa hyvin. Siitä voidaan tiedottaa esimerkiksi kirjastoissa, missä kaikki voivat käyttää sitä. On kuitenkin huomioitava, ettei Internet ole kaikkien käytettävissä ja esimerkiksi ikääntyneet saattavat jäädä käytön ulkopuolelle. Tästä syystä on tarjottava myös muita mahdollisuuksia tutustua suunnitelmiin ja antaa palautetta.

Maastokävely

Asukkaille ja muille hankkeesta kiinnostuneille voidaan järjestää maastokävely. Maastokävely soveltuu erityisesti konfliktierkkiin hankkeisiin ja sellaisiin hankkeisiin, joissa suunnittelijoiden ja asukkaiden on tarpeen tutustua suunnitteluun liittyviin asioihin maastossa yhdessä.

Maastokävelyn kohteissa suunnittelijat esittelevät alueeseen liittyviä suunnitelmia ja asukkaat voivat antaa palautetta. Palautteet kirjataan muistiin. Kuhunkin kohteeseen varataan aikaa 1–2 tuntia. Maastokävely kannattaa hoitaa siten, että asukkaat hoitavat itse siirtymisen kohteelta toiselle. Maastokävelyn jälkeen voidaan kokoontua työpajaan, jossa maastossa käydyt keskustelut vedetään yhteen.

Maastokävelyn etuna on, että kaikki osapuolet hahmottavat suunnittelutilanteen eikä tule väärinkäsityksiä, kun suunnittelijat ja asukkaat tarkastelevat haastavia kohteita yhdessä. Lisäksi asukkaat näkevät, minkälaisia vaikutuksia suunnitelmalla on muiden asukkaiden elinoloihin.

Työpaja

Työpaja soveltuu menetelmäksi konfliktierkkiin hankkeisiin tai hankkeisiin, joista tiedetään saatavan paljon (paikkaan sidottua) palautetta tai jossa erityisesti tarvitaan asukkaiden paikallistietoa (esim. tietoa kulkureiteistä tai luvattomista radanyhteyksistä). Työpajaan kutsutaan tiiviimmistä työskentelystä kiinnostuneita alueen asukkaita, maanomistajia, järjestöjä ja yrityksiä. Tilaisuuden aluksi esitellään lyhyesti suunnittelutilanne. Sen jälkeen työskennellään ryhmissä. Ryhmät työskentelevät suunnitelmaluonnosten parissa ja antavat niihin kommentteja ja parannusehdotuksia. Työskentelyyn on olemassa useita menetelmiä. Lopuksi esitellään tulokset muille ryhmille ja vedetään työskentelyn tulokset yhteen.

Työpajan hyötynä on, että kun osallistujamäärä on pienempi kuin yleisötilaisuudessa, kaikilla on mahdollisuus kertoa näkemyksensä asiasta. Lisäksi on mahdollista keskittyä tarkempiin yksityiskohtiin. Konfliktierkässä hankkeessa työpajojen järjestäminen voi parantaa hankkeen hyväksyttävyyttä.

Liitteenä 10 on esitetty yleisötilaisuuden/työpajan järjestäjän muistilista.

Kysely

Kyselyllä saadaan selvitettyä laajan joukon mielipiteet tutkittavasta asiasta. Kyselyllä voidaan selvittää esimerkiksi melun tai tärinän kokemista tai kulkureittejä. Kysely voidaan toteuttaa Internet- ja/tai postikyselynä. Kyselyyn laaditaan tavallisesti sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä.

Kyselyn saatteesta tulee käydä ilmi mihin hankkeeseen se liittyy, kuka antaa lisätietoa ja mikä on viimeinen vastauspäivä. Internet-kysely soveltuu hyvin maantieteellisesti laajoihin hankkeisiin, joissa halutaan selvittää suuren ihmisjoukon näkemyksiä hankkeesta. Internet-kyselystä tulee tiedottaa hyvin. Vaikka nykyisin Internetiä käytetään laajasti eri väestöryhmissä, kyselyn ulkopuolelle jää kuitenkin jonkin verran ihmisiä. Postikyselyn haasteena on kohderyhmän osoitetietojen selvittäminen.

Haastattelu

Haastattelu tai ryhmähaastattelu on tarpeen silloin, kun halutaan syvempää tietoa jostakin aiheesta. Haastattelun teemat ja alustavat kysymykset suunnitellaan etukäteen. Haastateltaviksi voidaan valita esimerkiksi asukasyhdistysten ja järjestöjen edustajia.

Ryhmähaastattelussa sopiva osallistujamäärä on 5–8 henkilöä. Haastattelijan apuna on toinen henkilö, joka kirjaa vastaukset muistiin. Haastattelu voidaan myös nauhoittaa, mikäli haastateltavat siihen suostuvat. Haastattelusta laaditaan muistio, joka voidaan toimittaa tarkistettavaksi haastateltaville.

Hanke-esite

Rakennuttamishankkeissa voidaan käyttää hanke-esitteitä, joissa kerrotaan hankkeesta ja sen vaikutuksista. Esite tehdään yhteistyössä Liikenneviraston viestintäosaston ja mahdollisen viestintäkonsultin kanssa.

Projektilehti

Suurissa ja pitkäkestoisissa hankkeissa projektilehteä voidaan käyttää hankkeesta tiedottamiseen. Projektilehdessä, joka ilmestyy 1–3 kertaa vuodessa, kerrotaan hankkeesta, sen etenemisestä ja vaikutuksista. Projektilehden toteuttamisesta sovitaan erikseen Liikenneviraston viestintäyksikön kanssa ja lehden toimitustyön voi ulkoistaa myös erilliselle viestintäkonsultille.

Hankekortti

Hankkeesta laaditaan hankekortti Liikenneviraston mallin mukaisesti. Malli ja ohjeistus löytyvät osoitteesta:

<http://portal.fma.fi/sivu/intra/vaylaintra/rautatie>.

Mediayhteistyö

Mediatiedote

Medialle tiedotetaan esimerkiksi hankkeen suunnittelun tai rakentamisen käynnistymisestä, tapahtumista (esimerkiksi yleisötilaisuudet) ja hankkeen valmistumisesta. Yleisesti siis silloin, kun asialla uskotaan olevan uutisarvoa.

Projektipäällikkö vastaa tiedotteen sisällön oikeellisuudesta. Viestinnän ammattilainen (viestintätoimisto) vastaa tiedotteen viestinnällisestä oikeellisuudesta.

Tiedotteen jakeluajankohta harkitaan tapauskohtaisesti. Yleisötilaisuuksia koskeva tiedote toimitetaan yleensä päivää tai kahta ennen tilaisuutta. Jos kuitenkin halutaan, että lehdet kirjoittavat hankkeesta jo ennen yleisötilaisuutta ja näin informoivat tilaisuudesta, tiedote kannattaa laittaa jakeluun jo aikaisemmin.

Esimerkkejä tiedotteista on esitetty liitteinä 6, 7 ja 9.

Lehdistötilaisuus

Rakennushankkeissa median edustajia voidaan kutsua työmaalle tutustumaan hankkeeseen esimerkiksi rakentamisen käynnistyessä sekä silloin, kun hankkeesta on tarjottavana uutiskynnyksen ylittävää tietoa.

Erillisiä lehdistötilaisuuksia järjestetään harkiten. Tilaisuudessa pitää olla tarjolla uutinen ja tilaisuuden järjestämisellä pitää olla erityistä lisäarvoa tiedotteeseen verrattuna. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun asia edellyttää henkilökohtaista kontaktia (esitys, havainnollistavaa materiaalia, asiantuntijan tapaaminen, mahdollisuus esittää kysymyksiä ja selvittää vaikeaa asiaa).

Mediaseuranta

Suurissa hankkeissa tehdään mediaseurantaa Liikenneviraston viestintäyksikön kanssa erikseen sovitulla tavalla. Mediaseurannan analyysin perusteella voidaan tarkistaa vuorovaikutusmenetelmiä ja päättää mahdollisista muutoksista viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelmiin.

2.3 Palautteiden ja vuorovaikutuksen dokumentointi

Hankkeissa kansalaisilta saadaan palautetta monia kanavia pitkin, esimerkiksi yleisötilaisuuksissa ja muissa asukastapaamisissa, puhelimitse, sähköpostitse, palautelomakkeilla sekä karttapalautejärjestelmän kautta. Palautteella tarkoitetaan tässä hankkeen aikana saatavaa palautetta (ei muistutuksia ja lausuntoja). Vuorovaikutussuunnitelmaan kirjataan hankkeen alussa, miten palautteet dokumentoidaan ja käsitellään sekä kuka vastaa palautteisiin ja miten palautteet toimitetaan kaikkien asianosaisten tietoon.

Palautteista saadaan tärkeää tietoa suunnitteluun ja vaikutusten arviointiin. Kansalaisilla on usein hyödyllistä paikallistietoa ja ”hiljaista tietoa”, jota ei löydy virallisista aineistoista (esim. tietoa kulkureiteistä tai epävirallisista radanylityspaikoista). Palautteiden systemaattinen dokumentointi helpottaa niiden käsittelyä ja hyödyntämistä sekä edesauttaa niiden käytettävyyttä myös seuraavassa suunnitteluvaiheessa.

Yleisötilaisuuksista ja muista asukastapaamisista laaditaan muistiot, joihin kirjataan esitetyt kysymykset, annetut vastaukset sekä muu käyty keskustelu. Jos tilaisuuksissa annetaan yksityiskohtaisempaa palautetta, palautteet kannattaa siirtää sähköiseen muotoon palautekartoille. Lisäksi on tarpeen kirjata ylös palautteesta seurannut toimenpide.

Kaikki palaute kannattaa kerätä yhteen paikkaan. Se voi olla esimerkiksi palautetaulukko, johon kirjataan saatu palaute ja sen ajankohta, palautteeseen annettu vastaus sekä palautteesta seurannut toimenpide. Taulukkoon kirjataan myös muu yhteydenpito asukkaiden kanssa, esimerkiksi jos keskustellaan puhelimitse tai toimitetaan asukkaille suunnitelmia. Palautetaulukot tai yhteenveto palautteista kannattaa liittää suunnitelmaan.

Palautteita käsitellään tarvittaessa projektinhallintaryhmän tai hankeryhmän kokouksissa. Kokouksiin laaditaan yhteenvetoja palautteista.

Hankkeen vuorovaikutus dokumentoidaan tarjousvaiheesta lähtien vuorovaikutussuunnitelma-lomakkeeseen (liitteet 1–5). Lomake täydentyy koko hankkeen ajan.

Yleis- tai ratasuunnitelman hyväksymisesityksen liitteenä olevassa taustamuistiossa esitetään hankkeen vuorovaikutus (ilmoittaminen suunnittelun käynnistymisestä, vuorovaikutuksen toteutuminen suunnittelussa, vuorovaikutussuunnitelma ja sen toteutuminen, lausuntopyyntö, lausunnot ja annetut muistutukset sekä radanpitäjän antamat vastineet ja kirjalliset, perustellut kannanotot). Kun vuorovaikutus ja palautteet on dokumentoitu systemaattisesti, ne saadaan helposti kerättyä taustamuistioon.

Vuorovaikutuksen dokumentointi tukee hankkeen hyväksyttävyyden paranemista, kun kansalaiset näkevät, että palaute taltioidaan ja huomioidaan ja siihen vastataan.

Hankkeen aikana saadun palautteen lisäksi radanpitäjä vastaanottaa kansalaisilta ja viranomaisilta suunnitelmiin muistutuksia ja lausuntoja. Ratalaki määrittelee, miten yleis- ja ratasuunnittelussa muistutuksiin ja lausuntoihin tulee vastata. Tämä asia on käsitelty luvussa 3.4. Saadut muistutukset ja lausunnot sekä niihin annetut vastineet kirjataan diaariin radanpitäjän ohjeiden mukaisesti.

2.4 Ristiriitojen hallinta

Ristiriitoja voivat aiheuttaa esimerkiksi suunnitteilla olevan radan haitalliset vaikutukset, kuten melu, värinä tai kulkuyhteyksien muutokset. Erityisen herkästi ristiriitoja syntyy, kun kyseessä on uusi ratalinja uuteen maastokäytävään. Ristiriitoja voivat aiheuttaa myös olemassa olevan radan melu- ja värinähaitat, joista asukkaat ovat yhteydessä radanpitäjään. Myös rakentamis- ja kunnossapitotöissä voi syntyä vastaavan tyyppisiä ristiriitoja.

Ristiriitoja syntyy, mutta tilanteen ajautumista konfliktiksi voidaan ennakoida ja välttää. Heti hankkeen alussa on tärkeää kartoittaa tilanne, osapuolet ja mahdolliset jännitteet. Kun tiedetään, millaisista ristiriidoista on kysymys ja mitkä tekijät voivat johtaa konflikteihin, voidaan valita tilanteeseen parhaiten sopivat vuorovaikutusmenetelmät. Avoimella, osallistuvalla ja vuorovaikutteisella suunnittelulla voidaan ehkäistä monien konfliktien syntyminen.

Konfliktien taustalla on usein joku kolmesta perussyystä:

- **Intressien ristiriita.** Intressien törmätessä kysymys on usein siitä, kuka saa mitään ja miten hyödyt ja haitat jaetaan. Intresseillä tarkoitetaan usein yksilöiden tai ryhmien taloudellisia tai muita etuja. Konfliktien ehkäisemisessä ja selvittämisessä oleellista on tasapuolisuus, haittojen minimointi, kompromissit ja kompensaatiot.
- **Arvojen ristiriita.** Arvoristiriidoissa halutaan pitää kiinni periaatteellisista ja vakaumuksellisista näkökohdista, jotka eivät välttämättä liity suoraan omaan etuun. Arvolähtökohtia ovat esimerkiksi luonnon tai hyvinvoinnin puolustaminen.

- **Tiedon aiheuttamat konfliktit.** Konflikteja syntyy helposti, jos tiedon alkuperää tai luotettavuutta epäillään, tietoa ei anneta tarpeeksi tai tieto on ristiriitaista. Erilaiset väärinkäsitykset lisäävät konflikteja. Näitä tilanteita voidaan ehkäistä ja hoitaa avoimella vuorovaikutuksella, mikä tarkoittaa esimerkiksi avointa tiedottamista, selvitysten tekemistä ja vaikutusten arviointia. Väärinkäsitysten nopea käsittely ja selventäminen ovat myös tärkeä osa konfliktin hallintaa.

Ristiriitatilanteessa vuorovaikutuksen tavoitteena ei ole häivyttää osapuolten erilaisia intressejä tai arvolähtökohtia, vaan mahdollistaa niiden rakentava käsittely. Tärkeää on asiallinen käyttäytyminen, avoin vuorovaikutus, luottamuksen synnyttäminen, osapuolten keskinäinen kunnioitus ja neuvottelujen mahdollistaminen. Sillä, miten ristiriitoihin suhtaudutaan ja miten ne hoidetaan, on suuri vaikutus siihen, miten tilanteesta selvittää. Ristiriitatilanne voi päättyä yhteisesti hyväksyttyyn ratkaisuun tai se voi kärjistyä entisestään ja johtaa laajenevaan ristiriitojen kierteeseen.

Ristiriitatilanteessa eri osapuolten mielipiteet ja asenteet usein kärjistyvät, mikä vaikeuttaa tilanteesta ulospääsyä. Ristiriitatilanteen ratkaisemiseksi onkin tärkeää saada esiin osapuolten intressit ja tarpeet. Jos ristiriitojen taustalla olevia intressejä ei päästä käsittelemään, päädytään helposti riitelemään sivuseikoista ja perustavat ristiriidat jäävät käsittelemättä. Tavoitteena on, että ristiriitatilannetta voidaan hallita ja siitä voidaan tehdä rakentava.

Ristiriitojen hallintaa edistävät muun muassa seuraavat asiat:

- **Hankkeen hyvä suunnittelu, toteuttaminen ja dokumentointi.** Hyvällä suunnittelulla voidaan välttää yllättäviä tilanteita, varautua ristiriitoihin ja herättää luottamusta. Luotettavat taustatiedot ja selvitykset sekä kattava vaikutusten arviointi vähentävät ristiriitoja. Kun suunnittelu ja päätöksenteko etenevät johdonmukaisesti, vältetään väärinkäsityksiltä.

Myös prosessin systemaattinen ja avoin dokumentointi on tärkeää. Esimerkiksi saatu palaute ja palautteesta seuranneet toimenpiteet sekä toimenpiteiden vastuhenkilöt kannattaa dokumentoida selkeästi. Dokumentoidun aineiston tulee olla yleisön nähtävillä, esimerkiksi hankkeen Internet-sivuilla ja yleisötilaisuuksissa.

Dokumentointi koskee myös muuta kuin hankekohtaista palautetta, esimerkiksi melu- ja järinävalituksia ja kunnossapitoon liittyvää palautetta. Kun palaute on dokumentoitu systemaattisesti, se myös välittyy todennäköisemmin asiasta vastaavalle henkilölle.

- **Kaikkien osapuolten näkemykset otetaan tasapuolisesti huomioon.** Ristiriitatilanteessa on tärkeää, että osapuolet yrittävät ymmärtää toistensa näkemyksiä. Osapuolet toimivat hankkeissa erilaisissa asemissa, ja asukkailla, sidosryhmillä, viranomaisilla, suunnittelijoilla ja muilla osapuolilla on omat näkökulmansa asiaan. Usein on hyödyllistä, että osapuolet ”istuvat samaan pöytään” ja kuulevat toistensa näkemykset. Voi kuitenkin olla myös tarpeen kuulla osapuolia erikseen, jotta ”hiljaisten” ääni ei jää kuulematta.
- **Todellinen mahdollisuus vaikuttaa.** Aidot vaihtoehdot ovat keskeinen keino välttää ristiriitoja. Täytyy huolehtia myös siitä, ettei osallistujille synny vaikutelmaa etukäteen lukkoon lyödyistä päätöksistä. Siksi tärkeät kysymykset on tuotava

keskusteluun riittävän varhain. Vaihtoehdoton ja ”jyrääväksi” koettu hanke herättää vastustusta. Suunnittelussa on oltava aidosti liikkumavaraa, eikä hankkeen aikataulu saa olla liian kireä, jotta osallisten näkemykset voidaan huomioida.

- **Väärinkäsityksiä pyritään välttämään.** Väärinkäsityksiä voidaan välttää hyvällä suunnittelulla ja vuorovaikutuksella. Esimerkiksi vuoropuhelu tiedotusvälineiden kautta voi johtaa kärjistyneisiin mielipiteisiin ja väärinkäsityksiin. Keskustelu kasvotusten sen sijaan mahdollistaa erilaisten näkökulmien perustelun ja väärinkäsitysten korjaamisen.

Ristiriitatilanne ei ole pelkästään kielteinen asia, vaan ristiriidoista voi olla myös hyötyä. Ristiriidat herättävät kriittistä keskustelua ja nostavat esille erilaisia näkökulmia ja ratkaisuja.

Ristiriidat ja konfliktin mahdollisuudet lisäävät tarvetta erilaisten vaihtoehtojen tutkimiselle, mikä voi johtaa parempiin suunnitelmiin ja parempaan ympäristöön. Ristiriitoja ei tarvitse pelätä, sillä ne kertovat suunnitteluun liittyvästä moniarvoisuudesta. Olennaista on löytää keinoja, joilla ristiriitoja voidaan hallita.

Luvussa on hyödynnetty Lasse Peltosen ym. teoksia maankäytön konfliktien hallinnasta.

3 Hankesuunnittelu

Hankesuunnittelussa toteutettava vuorovaikutus käsitellään seuraavissa alaluvuissa: Rataympäristöselvitys, tarveselvitys, ympäristövaikutusten arviointimenettely sekä yleis- ja ratasuunnittelu. Rataympäristöselvitystä käsitellään hankesuunnittelun alla, vaikka se ei kuulu hankesuunnittelu-prosessiin.

3.1 Rataympäristöselvitys

Rataympäristöselvitykselle laaditaan vuorovaikutussuunnitelma. Alustava vuorovaikutussuunnitelma sisällytetään tarjouspyyntöasiakirjoihin ja se täydentyy hankkeen edetessä. Vuorovaikutussuunnitelman pohja on esitetty liitteenä 1. Ohjeita vuorovaikutuksen suunnittelulle on luvussa 2.

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyön osapuolia ovat kuntien ympäristöviranomaiset ja kaavoittajat, ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualue ja liikennöitsijät. Yhteistyön tavoitteena on tunnistaa alueen ongelmat (esim. melu- ja värinähaitat) ja muodostaa yhteinen tahtotila ongelmien ratkaisemiseksi.

Työlle perustetaan ohjausryhmä, johon kutsutaan em. tahojen edustajat. Ohjausryhmä kokoontuu selvityksen ensimmäisen vaiheen aikana muutaman kerran ja toisen vaiheen aikana 1–2 kertaa. Viranomaisyhteistyötä helpottamaan voidaan perustaa extranetsivut.

Vuorovaikutus kansalaisten kanssa

Vuorovaikutus ei ole lakisääteistä, mutta se on tärkeää, sillä kansalaisilla on paikallistietoa ja kokemuseräistä tietoa rataympäristöstä. Kansalaiset voivat esimerkiksi esittää melu- ja värinäntorjuntakohteita radanpitäjälle. Tärkeää vuorovaikutuksessa on, että kansalaisille kerrotaan selkeästi, minkälaisista asioista kannattaa antaa palautetta ja minkälaisiin asioihin voi tässä vaiheessa vaikuttaa.

Rataympäristöselvitykselle perustetaan tavallisesti internetsivut. Kansalaisia informoidaan selvityksen käynnistymisestä internetsivuilla ja median kautta. Lisäksi järjestetään 1–2 yleisötilaisuutta. Ensimmäinen pidetään selvityksen ensimmäisen vaiheen valmistuttua ja toinen koko selvityksen valmistuttua.

Yleisötilaisuuksista tiedotetaan lehti-ilmoituksen, hankkeen internetsivujen lisäksi yleensä myös kunnan internetsivuilla. Yleisötilaisuuksien lisäksi selvitys saatetaan laittaa nähtäville esimerkiksi kirjastoon tai yhteispalvelupisteeseen, jossa voi myös olla jaossa palautelomakkeita. Rataympäristöselvityksessä voidaan toteuttaa myös asukaskysely esimerkiksi melun tai värinän kokemisesta.

Mediayhteistyö

Medialle lähetetään tiedote, kun selvitys käynnistyy ja valmistuu. Lisäksi mediaa informoidaan yleisötilaisuuksista. Alueen media, johon tiedotteet toimitetaan, on karotoitettu vuorovaikutussuunnitelmassa ja tarkemmin viestintäsuunnitelmassa.

3.2 Tarveselvitys

Tarveselvityksiä laaditaan hyvin erilaisista radanpidon kehityskohteista esimerkiksi yksittäisen ratapihan muutoksista tai tietyn rataosan tasonnostosta. Tämän vuoksi tarveselvitysten yhteydessä toteutettava vuorovaikutus harkitaan tapauskohtaisesti selvityksen laajuuden tai muiden vaikutusten perusteella.

Tarveselvitykselle laaditaan vuorovaikutussuunnitelma, mikäli selvityksen laajuus tai vaikutukset muuten sitä edellyttävät. Alustava vuorovaikutussuunnitelma sisällytetään tarjouspyyntöasiakirjoihin ja se täydentyy hankkeen edetessä. Vuorovaikutussuunnitelman pohja on esitetty liitteenä 2. Ohjeita vuorovaikutuksen suunnittelulle on luvussa 2.

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyön osapuolia ovat esimerkiksi suunnittelualueen kunnat, kuntayhtymät, maakuntien liitot, Aluehallintovirastot (entiset lääninhallitukset), ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueet, museovirasto, tienpitäjä, liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö sekä tapauskohtaisesti muut valtakunnalliset tai alueelliset toimijat (esimerkiksi HSL).

Suunnittelutyöhön voidaan perustaa hankeryhmä, johon kutsutaan tarvittavat viranomaisten ja sidosryhmien edustajat. Hankeryhmätyöskentelyn tarkoituksena on informoida viranomaisia ja sidosryhmiä hankkeesta sekä kuulla heidän näkemyksensä siihen. Hankeryhmä kokoontuu tarpeen mukaan.

Lisäksi voidaan järjestää erillisneuvotteluja esimerkiksi kuntien, ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen ja maakuntien liittojen kanssa.

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyötä helpottamaan perustetaan suuremmissa hankkeissa extranetsivut,

Vuorovaikutus kansalaisten kanssa

Vuorovaikutus kansalaisten kanssa on tarveselvitysvaiheessa vähäistä. Kansalaisten näkemyksiä voidaan selvittää välillisesti heitä edustavien tahojen kautta (esimerkiksi asukasyhdistykset ja muut järjestöt). Järjestöillä voi olla tärkeää paikallistietoa hankkeeseen. Tärkeää on, että osapuolille kerrotaan selkeästi, minkälaisiin asioihin voi tässä vaiheessa vaikuttaa.

Hankkeelle voidaan perustaa tiedottamista varten internetsivut.

Mediayhteistyö

Medialle voidaan toimittaa tiedote hankkeen käynnistymis- ja valmistumisvaiheessa. Alueen media, johon tiedotteet toimitetaan, on kartoitettu vuorovaikutussuunnitelman yhteydessä.

3.3 Ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA)

Ympäristövaikutusten arviointimenettely käsitellään tässä itsenäisenä alalukuna, vaikka se ei ole erillinen suunnitteluvaihe, vaan osa alustavaa yleissuunnittelua.

YVA-laki, samoin kuin ratalaki, velvoittaa kuulemaan viranomaisia ja niitä, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa, sekä yhteisöjä ja säätiöitä, joiden toimialaa hankkeen vaikutukset saattavat koskea.

YVA-laissa ja -asetuksessa säädetään arviointiohjelman ja -selostuksen nähtäville panosta sekä mielipiteiden ja lausuntojen antamisesta. Yhteysviranomainen vastaa YVA-lain edellyttämästä tiedottamisesta ja kuuluttamisesta sekä järjestää tarvittavat julkiset kuulemistilaisuudet. Myös radanpitäjä järjestää hankkeesta vastaavana vuorovaikutusta ja tiedottaa hankkeesta niin, että YVA-lain ja ratalain tavoitteet osallistumiselle ja vuorovaikutukselle täyttyvät. Arviointiohjelmassa on esitettävä tarpeellisessa määrin suunnitelma osallistumisen järjestämisestä. YVA-laissa ei säädetä tarkemmin, miten osallistuminen tulee toteuttaa, mutta olennaista on, että sen tulee olla riittävää.

YVAlle laaditaan vuorovaikutussuunnitelma. Alustava vuorovaikutussuunnitelma sisällytetään tarjouspyyntöasiakirjoihin ja se täydentyy hankkeen edetessä. Suunnitelma täydentyy hankkeen edetessä. Vuorovaikutussuunnitelma voidaan liittää osaksi arviointiohjelmaa. Vuorovaikutussuunnitelman pohja on esitetty liitteenä 3. Ohjeita vuorovaikutuksen suunnittelulle on luvussa 2.

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyön osapuolia ovat suunnittelualueen kunnat, kuntayhtymät, maakuntien liitot, Aluehallintovirastot (entiset lääninhallitukset), ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueet, Museovirasto, tienpitäjä sekä tapauskohtaisesti muut toimijat.

Hankkeelle perustetaan hankeryhmä, johon kutsutaan tarvittavat viranomaisten ja sidosryhmien edustajat. Yhteysviranomaisen edustaja toimii usein asiantuntijana hankeryhmässä. Hankeryhmätyöskentelyn tarkoituksena on informoida viranomaisia ja sidosryhmiä hankkeesta sekä kuulla heidän näkemyksensä siihen. Hankeryhmä koontuu tarpeen mukaan, 3–6 kertaa arviointimenettelyn aikana.

Hankeryhmän lisäksi suuremmissa hankkeissa perustetaan ohjausryhmä, jossa on edustettuna viranomais- ja sidosryhmien johtotaso. Ohjausryhmän tarkoituksena on informoida ko. tahoja hankkeen etenemisestä. Ohjausryhmä kokoontuu tarpeen mukaan, tavallisesti 1–3 kertaa arviointimenettelyn aikana.

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyötä helpottamaan perustetaan extranetsivut

Yhteysviranomaisen kanssa tulee sopia YVAn etenemisestä ja käytännön järjestelyistä. Myös arviointiohjelman ja -selostuksen sisällöstä tulee olla yhteydessä yhteysviranomaiseen. Yhteistyössä yhteysviranomaisen kanssa sovitaan mm. vaihtoehtojen muodostamisesta, lähtötiedoista ja selvitysten tarkkuustasosta.

Yhteysviranomainen huolehtii virallisista kuulutuksista ja asettaa YVA-ohjelman ja -selostuksen nähtäville. Yhteysviranomaisella saattaa olla rajoituksia aikataulujen suhteen, esimerkiksi arviointiohjelmasta tai -selostusta ei mielellään aseteta nähtäville loma-aikoina. Myös nähtävilläolopaikoista kannattaa sopia yhteysviranomaisen kanssa. Nähtävilläolopaikoiksi kannattaa valita kunnantalon lisäksi kirjastot sekä kansalais- tai työväenopistot, jotka ovat avoinna myös virka-ajan jälkeen. Myös internet on tärkeä nähtävilläolopaikka (sekä Liikenneviraston että ELY-keskuksen sivut).

Yhteysviranomainen pyytää YVA-ohjelmasta ja -selostuksesta lausunnot tarvittavilta viranomaisilta ja sidosryhmiltä. Yhteysviranomainen antaa YVA-selostuksesta ja -ohjelmasta lausunnon, johon on koottu annetut lausunnot ja muistutukset. Radanpitäjä käy lausunnot huolellisesti läpi ja huomioi ne jatkotyössä.

Yhteysviranomainen järjestää tavallisesti arviointiohjelmasta ja -selostuksesta yleisötilaisuudet. Radanpitäjä kuitenkin vastaa tilaisuuksien käytännön järjestelyistä. Mikäli yhteysviranomainen ei järjestä yleisötilaisuuksia, on radanpitäjän huomioitava tämä hankkeen vuorovaikutusta suunniteltaessa.

Usein on tarpeen järjestää erillisneuvotteluja myös esimerkiksi kuntien, ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen tai maakuntien liittojen kanssa. Neuvotteluja käydään tarvittaessa myös valtakunnallisten ja alueellisten infranhaltijoiden kuten sähkö-, kaukolämpö-, vesi- ja maakaasulaitosten kanssa, jos niiden merkittävät (nykyiset tai suunnitellut) linjat tai linjojen vaikutusalueet risteävät radan kanssa.

Vuorovaikutus kansalaisten kanssa

YVA-laissa ja -asetuksessa ei säädetä, miten ja minkälaista vuorovaikutusta hankkeesta vastaavan (radanpitäjä) tulee toteuttaa. Koska YVA-menettelyn piirissä olevat rautatiehankkeet ovat merkittäviä, on radanpitäjän tarpeen informoida ja kuulla kansalaisia laajasti. Vuorovaikutuksessa kansalaisilta saadaan paikallistietoa, joka on tarpeellista vaikutusten arviointiin, vaihtoehtojen vertailuun ja suunnitteluun. Kansalaisten palaute voi vaikuttaa vaihtoehtojen asetteluun, mistä syystä vuorovaikutus tulee aloittaa riittävän varhaisessa vaiheessa. Vuorovaikutus suunnitellaan niin, että se jatkuu luontevasti suunnitteluvaiheiden läpi keskittyen kunkin suunnitteluvaiheen kannalta olennaisiin kysymyksiin ja osallisiin. Vuorovaikutustapojen valinta vaikuttaa olennaisesti työn aikatauluun ja tarvittaviin henkilöresursseihin.

Tärkeää vuorovaikutuksessa on, että kansalaisille kerrotaan selkeästi, minkälaisista asioista kannattaa antaa palautetta ja minkälaisiin asioihin voi YVA-menettelyn aikana vaikuttaa.

Kansalaisvuorovaikutukseen käytetään tavallisesti useita menetelmiä, jotka valitaan seuraavista:

- Yleisötilaisuudet
- Henkilökohtaiset tapaamiset (esim. maanomistajien kanssa)
- Hankkeen internetsivut
- Maastokävely, työpaja
- Karttapalautejärjestelmä
- Posti- tai internetkysely
- Haastattelu, ryhmähaastattelu

- Mediatiedote
- Suunnitelmat ja palautelomakkeet nähtäville kuntiin, esimerkiksi kirjastoon (ei tarkoiteta virallista nähtävillä oloa)

Menetelmien tarkemmat kuvaukset on esitetty luvussa 2.2.

Vuorovaikutustavat valitaan siten, että valituilla tavoilla tavoitetaan mahdollisimman kattavasti suunnittelualueen asianosaiset ja muut kansalaiset. Vuorovaikutus kannattaa kohdentaa ja tunnistaa etukäteen mahdolliset ristiriitakohteet. Koko suunnittelualueella ei välttämättä kannata toteuttaa samanlaista vuorovaikutusta, vaan kohdentaa tiiviimpi vuorovaikutus ristiriitakohteisiin. Yleisötilaisuudet pidetään kuitenkin tavallisesti koko suunnittelualueella.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä vähimmäisvaatimuksena pidetään yhden yleisötilaisuuden järjestämistä arviointiohjelmasta ja toisen arviointiselostuksesta. Yhteysviranomaisen kertoo tilaisuuksissa YVA-menettelyn kulusta ja osallistumismahdollisuuksista.

Yleensä on suositeltavaa, että yhteysviranomaisen kuulutuksen lisäksi radanpitäjä tiedottaa arviointiohjelman ja -selostuksen vireilletulosta ja yleisötilaisuuksista ylimääräisellä ilmoituksella. YVA-laissa kuulutus on edellytetty julkaistavaksi vain yhdessä lehdessä, mutta yleensä se on syytä julkaista useammassa lehdessä. Kaksikielisellä alueella kuulutus on julkaistava myös ruotsiksi ruotsinkielisessä lehdessä.

Jos suunnittelualue on laaja, järjestetään useita rinnakkaisia tilaisuuksia eri kunnissa tai esimerkiksi seutukunnittain. Yleisötilaisuudet voidaan pitää joko arviointiohjelman tai arviointiselostuksen ollessa luonnoksia tai niiden nähtävilläoloaikoina. Jos tilaisuudet pidetään luonnosvaiheessa, palaute voidaan huomioida arviointiohjelmassa/selostuksessa. Tällöin on kuitenkin vaarana, että kansalaiset eivät tiedä, mihin heidän palautteensa vaikuttaa, koska palautetta vastaanottavat sekä radanpitäjä että yhteysviranomaisen (nähtävilläoloaikana).

Yleisötilaisuuksissa tulee esittää suunnitelmaluonnoksia, joilla helpotetaan hankkeen ja vaihtoehtojen ymmärtämistä sekä palautteen antamista. Kansalaisten voi olla vaikea hahmottaa erityisesti arviointiohjelmavaiheen merkitystä ilman suunnitelmia.

Yleisötilaisuuksissa yleensä kiinnostavat erityisesti suunnittelun ja rakentamisen aikataulu, kiinteistöjen lunastustarpeet ja -prosessit, melu- ja värinävaikutukset sekä kulkuyhteyksiin liittyvät asiat.

YVA-hankkeille perustetaan internetsivut Liikenneviraston internetpalveluun. Myös karttapalautejärjestelmän käyttö ja maastokävelyt asukkaiden kanssa ovat osoittautuneet hyödyllisiksi menetelmiksi. YVAssa voidaan myös toteuttaa asukaskysely tai haastatteluja, jos jotakin asiaa halutaan selvittää tarkemmin (esimerkiksi melu- tai värinäkokemuksia tai kulkureittejä).

Koska YVAssa kansalaisten palautetta vastaanottavat sekä radanpitäjä että yhteysviranomaisen, tulee kansalaisia informoida selkeästi, kenelle palautetta annetaan missäkin vaiheessa ja mihin heidän antamansa palaute vaikuttaa (YVA-ohjelmaan, -selostukseen vai yhteysviranomaisen lausuntoon). Yhteysviranomaisen vastaanottaa kansalaisilta muistutuksia YVA-ohjelmasta ja -selostuksesta niiden nähtävilläoloaikana, ja kokoaa muistutukset lausuntoonsa.

Mediayhteistyö

Medialle toimitetaan tiedote hankkeen käynnistymisestä, YVA-ohjelman ja –selostuksen nähtävillä olosta sekä yleisötilaisuuksista. Tavallisesti kyseisistä asioista useampi yhdistyy samaan tiedotteeseen. Alueen media, johon tiedotteet toimitetaan, on karoitettu vuorovaikutussuunnitelmassa.

3.4 Yleis- ja ratasuunnittelu

Yleis- ja ratasuunnittelulle laaditaan vuorovaikutussuunnitelma. Alustava vuorovaikutussuunnitelma laaditaan, kun suunnitteluprojektia koskeva suunnittelupäätös on tehty. Suunnitelma täydentyy hankkeen edetessä. Vuorovaikutussuunnitelman pohja on esitetty liitteenä 4. Ohjeita vuorovaikutuksen suunnittelulle on luvussa 2.

Yleis- ja ratasuunnittelun vuorovaikutus on esitetty tässä ohjeessa vaiheittain seuraavalla jaottelulla:

- Ilmoittaminen suunnitelman laatimisesta ja tutkimusten aloittamisesta,
- Yhteistyö eri viranomaisten kanssa suunnitelmaa laadittaessa sekä vaikutusmahdollisuuden varaaminen asianosaisille ym.,
- Suunnitelmaa koskeva muistutus- ja lausuntomenettely sekä
- Suunnitelman hyväksymispäätöksen tiedoksi antaminen ja päätöksestä ilmoittaminen.

Yleis- ja ratasuunnitteluun liittyvissä ilmoituksissa ja kirjeissä käytetään Liikenneviraston pohjia. Mallit pyydetään radanpitäjältä.

Vuorovaikutukseen liittyvät asiakirjat kirjataan aina Liikenneviraston diaariin. Näitä ovat kuulutukset, ilmoitukset, kutsut, kirjeet nähtäville asettamisesta, lausuntopyynnöt ja vastineet.

Ilmoittaminen suunnitelman laatimisesta ja tutkimusten aloittamisesta (ratalaki 9 §)

Radanpitäjän on ilmoitettava yleis- ja ratasuunnitelman laatimisesta sekä siihen liittyvien tutkimusten aloittamisesta kunnalle, kiinteistön omistajille ja muille asianosaisille sekä niille, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin suunnitelma voi vaikuttaa. Ilmoittaminen tapahtuu kun suunnittelupäätös on tehty.

Ilmoittaminen kunnalle

Ilmoittaminen kunnalle tapahtuu tavallisella kirjeellä. Kirjeessä kuvataan suunnittelukohde ja suunnittelun tavoitteet sekä kerrotaan, millä tavalla kunnan toivotaan olevan mukana suunnittelussa sekä miten kunta voi vaikuttaa suunnitelman sisältöön. Lisäksi kirjeessä pyydetään kuntaa lähettämään suunnittelualueen yleis- ja asema-kaavatiedot ja ottamaan kantaa siihen, onko voimassaolevia kaavoja pidettävä ajantasaisina. Kunnalle lähetetyn ilmoituskirjeen kopio säilytetään suunnittelukansiossa.

Ilmoittaminen asianosaisille

Ilmoitustavan valinnassa on otettava huomioon suunnitelman merkitys ja laajuus sekä se, että tiedottaminen tapahtuu riittävän tehokkaasti ja että se tavoittaa mahdollisimman kattavasti suunnittelualueen vaikutuspiirissä olevat tahot. Ilmoituksessa annetaan tieto mahdollisuudesta vaikuttaa suunnitelmaan. Kun suunnittelualue on laaja tai suunnitelman vaikutusalueen asukasmäärä on suuri, ilmoittaminen tapahtuu lehti-ilmoituksella. Ensisijaisesti ilmoitus julkaistaan suunnitelman vaikutusalueen kuntien päättämässä virallisissa ilmoituslehdissä. Tarvittaessa ilmoitus julkaistaan myös paikkakunnalla yleisesti leviävissä muissa sanomalehdissä. Näin menetellään varsinkin silloin, kun kunnalla ei ole virallista ilmoituslehteä. Kaikkia lehtiä, joissa ilmoitus on julkaistu, pyydetään lähettämään jäljennös ilmoituksista arkistoitavaksi suunnittelukansioon. Ilmoittaminen voi tapahtua myös kuuluttamalla ratalain 95 §:n mukaisesti.

Kun on kyse vähäisestä suunnitteluprojektista, jonka maanomistajat, muut asianosaiset sekä vaikutusalueen asukkaat ovat helposti yksilöitävissä, voidaan ilmoittaminen hoitaa myös tavallisella kirjeellä. Tieto siitä, milloin kirjeet on lähetetty ja kenelle, tulee säilyttää suunnittelukansiossa.

Niille maanomistajille ja kiinteistönhaltijoille, joiden omistamilla tai hallitsemilla kiinteistöillä tullaan tekemään tutkimuksia, pyritään ilmoittamaan tutkimusten aloittamisesta henkilökohtaisesti joko postilaatikkoon jaettavalla tiedotteella tai tavallisella kirjeellä. Ilmoittaminen tapahtuu usein maastotutkijoiden toimesta. Henkilökohtainen ilmoittaminen on tarpeen sen vuoksi, että näin varmistetaan riittävä tiedonkulku ja se, että maanomistajan tai muun kiinteistönhaltijan oikeus olla paikalla tutkimuksia tehtäessä ja lausua mielipiteensä asiasta, voi toteutua.

Yhteistyö suunnitelmaa laadittaessa (ratalaki 8§ ja 22§)

Yhteistyö viranomaisten kanssa

Radanpitäjän on tehtävä yleis- ja ratasuunnitelmia laadittaessa yhteistyötä kuntien, maakuntien liittojen ja ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueiden kanssa. Tarvittaessa yhteistyötä on tehtävä myös muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Näitä ovat esimerkiksi Museovirasto, Aluehallintovirastot (entiset lääninhallitukset) ja eräät kuntayhtymät (esim. Helsingin seudun liikenne HSL). Ratalaki ei säätele yhteistyön tapoja ja laajuutta, vaan ne jäävät radanpitäjän harkittaviksi.

Tavallisesti hankkeelle perustetaan hankeryhmä, johon kutsutaan tarvittavat viranomaisten ja sidosryhmien edustajat. Hankeryhmätyöskentelyn tarkoituksena on informoida viranomaisia ja sidosryhmiä hankkeesta sekä kuulla heidän näkemyksensä siihen. Hankeryhmä kokoontuu tarpeen mukaan.

Hankeryhmän lisäksi suuremmissa hankkeissa perustetaan ohjausryhmä, jossa on edustettuna viranomais- ja sidosryhmien johtotasot. Ohjausryhmän tarkoituksena on informoida ko. tahoja hankkeen etenemisestä. Ohjausryhmä kokoontuu tarpeen mukaan.

Suunnittelun aikana järjestetään yleensä erillisneuvotteluja kuntien, ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen ja maakuntien liittojen kanssa. Suunnittelun aikana tulee käydä neuvotteluja myös valtakunnallisten ja alueellisten infranhaltijoiden kuten sähkö-, kaukolämpö, vesi- ja maakaasulaitosten kanssa, jos niiden mer-

kittävät (nykyiset tai suunnitellut) linjat tai linjojen vaikutusalueet risteävät radan kanssa. Neuvottelut tulee aloittaa hyvissä ajoin, jotta suunnitteluratkaisut saadaan sovittua.

Rakennuslupaviranomaisiin ja kuntien ympäristöviranomaisiin ollaan yhteydessä hyvissä ajoin, jotta lupaprosessi etenee sujuvasti. Tarvittavista luvista ja ilmoituksista on kerrottu tarkemmin *Radanpidon ympäristöohjeessa* (2010).

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyötä helpottamaan perustetaan suuremmissa hankkeissa extranetsivut

Vuorovaikutus kansalaisten kanssa suunnittelun aikana

Ratalaissa turvataan kansalaisille ja sidosryhmille mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa yleis- ja ratasuunnitelman laatimiseen. Vaikutusmahdollisuudet on varattava 1) kiinteistön omistajille ja muille asianosaisille sekä 2) niille, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin suunnitelma voi vaikuttaa.

Vaikutusmahdollisuuksilla tarkoitetaan yleisesti oikeutta saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä oikeutta lausua mielipiteensä asiasta. Ratalain lähtökohdiana on suunnittelun perustuminen avoimuuteen ja vuorovaikutukseen *koko suunnitteluprosessin ajan*. Ratalain mukaan radanpitäjän on varattava kansalaisille mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun, arvioida suunnitelman vaikutuksia sekä lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä.

Ratalaki ei säätele sitä, miten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet käytännössä toteutetaan. Rata-asetuksessa säädetään väljästi vaikutusmahdollisuuksien varaamisesta. Asetuksen mukaan vaikutusmahdollisuudet voidaan varata: 1) ilmoittamalla henkilökohtaisesti, 2) järjestämällä erityinen tiedotustilaisuus, 3) asettamalla suunnittelun valmisteluaineisto nähtäville tai 4) muutoin tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tärkeää vuorovaikutuksessa on, että kansalaisille kerrotaan selkeästi, minkälaisista asioista kannattaa antaa palautetta ja minkälaisiin asioihin voi vaikuttaa.

Vuorovaikutukseen voidaan käyttää seuraavassa esitettyjä menetelmiä. Menetelmien tarkemmat kuvaukset on esitetty luvussa 2.2.

- Yleisötilaisuudet
- Henkilökohtaiset tapaamiset (esim. maanomistajien kanssa)
- Hankkeen internetsivut
- Maastokävely, työpaja
- Karttapalautejärjestelmä
- Posti- tai internetkysely
- Haastattelu, ryhmähaastattelu
- Mediatiedote

Vuorovaikutustapa on valittava siten, että valituilla tavalla/tavoilla tavoitetaan mahdollisimman kattavasti suunnittelualueen asianosaiset sekä ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin suunnitelma voi vaikuttaa. Valinnassa on otettava huomioon myös suunnitelman sisältö ja laajuus.

Vuorovaikutus tulee toteuttaa siten, että asianosaisten ym. mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen on realistista. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että

yleisötilaisuuksista tiedotetaan riittävän ajoissa ja muistutusten esittämiselle varataan riittävä aika. Koska kansalaisille on annettava mahdollisuus arvioida suunnitelman vaikutuksia, vuorovaikutus tulee ajoittaa siten, että suunnitelmien arvioiminen on mahdollista (esimerkiksi yleisötilaisuuden ajoittaminen suunnitelmien luonnosvaiheeseen).

Yleis- ja ratasuunnittelussa järjestetään tavallisesti ainakin yksi yleisötilaisuus. Jos suunnittelualue on laaja, järjestetään useita rinnakkaisia tilaisuuksia (esim. kunnittain tai seutukunnittain). Yleisötilaisuudet pidetään tavallisesti suunnitelmien luonnosvaiheessa. Toinen tilaisuus voidaan pitää suunnitelman valmistuttua.

Yleisötilaisuuden järjestämisestä on ilmoitettava joko henkilökohtaisesti, kuuluttamalla tai muulla sopivaksi katsottavalla tavalla. Kun asianosaisia sekä niitä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin suunnitelma voi vaikuttaa, on paljon, ilmoitetaan yleisötilaisuuden pitämisestä lehti-ilmoituksella samalla tavalla kuin suunnittelun aloittamisesta. Ilmoituslehdeltä pyydetään jäljennös lehti-ilmoituksesta ja se säilytetään suunnittelukansiossa.

Kun on kyse vähäisestä suunnitteluprojektista, jonka maanomistajat, muut asianosaiset sekä vaikutusalueen asukkaat ovat helposti yksilöitävissä, voidaan kutsuminen yleisötilaisuuteen hoitaa myös lähettämällä näille tavallinen kirje. Tieto siitä, milloin kirjeet on lähetetty ja kenelle, tulee säilyttää suunnittelukansiossa.

Kansalaisia kiinnostaa yleisötilaisuuksissa yleensä erityisesti suunnittelun ja rakentamisen aikataulu, kiinteistöjen lunastusprosessi, melu- ja värinävaikutukset sekä kulkuyhteyksiin liittyvät asiat.

Jos yhtä aikaa suunnittelun kanssa kunnassa laaditaan kaavaa suunnittelualueelle, suunnittelun ja kaavoituksen yleisötilaisuudet voi olla tarkoituksenmukaista yhdistää. Yleisötilaisuuksissa voidaan käsitellä myös kiinteistövaikutusten arviointiin liittyviä asioita.

Lausunto- ja muistutusmenettely (ratalaki 22§)

Lausunnot

Suunnitelma toimitetaan kunnalle ja pyydetään kuntaa asettamaan se nähtäville ja kuuluttamaan nähtäväksi asettamisesta. Samalla radanpitäjä pyytää kunnalta lausuntoa suunnitelmasta. Kunnan tulee toimittaa radanpitäjälle myös lausuntonsa asianosaisten suunnitelmasta antamista muistutuksista sekä itse muistutuskirjelmät.

Radanpitäjän on pyydettävä yleis- ja ratasuunnitelmasta lausunto niiltä ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueilta, maakuntien liitoilta ja kunnilta, joiden alueelle suunnitelma sijoittuu ja joiden alueella suunnitelman vaikutukset muutoin ilmenevät. Lisäksi lausunto on pyydettävä muilta viranomaisilta (esim. pelastusviranomaiset tunnelihankkeissa), jos se on suunnitelmien hyväksymiseen liittyvässä päätösharkinnassa tarpeen. Tällaisia viranomaisia ovat yleensä ne viranomaiset, jotka ovat jo osallistuneet suunnitteluun osana viranomaisyhteistyötä.

Lausuntopyyntö liitteineen lähetetään tavallisena kirjeenä ja se osoitetaan lausunnon antavalle viranomaiselle yleisesti (ei vain esimerkiksi tietyille osastolle). Lausuntopyyntö voi olla sisällöltään yleinen, mutta siinä voidaan myös yksilöidä mihin seikkoihin radanpitäjä toivoo lausunnonantajan erityisesti ottavan kantaa. Lausunto-

pyynnössä on mainittava, minkä ajan kuluessa ja mihin lausunto tulee toimittaa ja yhteyshenkilö, jolta saa lisätietoja.

Radanpitäjän on käytävä saadut lausunnot huolellisesti läpi mahdollista muutoksenhakua silmällä pitäen. Lausuntoihin ja niissä esitettyihin vaatimuksiin radanpitäjän on esitettävä perusteltu kanta vastineen muodossa. Radanpitäjä lähettää lausunnonantajille vastineensa, vaikka ratalaki ei tätä nimenomaisesti edellytä.

Muistutusmenettely

Radanpitäjän on ennen suunnitelman hyväksymistä varattava asianosaisille ja niille, joiden asumiseen, työnteeseen tai muihin oloihin suunnitelma voi vaikuttaa, tilaisuus muistutuksen tekemiseen suunnitelmasta. Kiinteistön omistajien lisäksi asianosaisia voivat olla esimerkiksi muut kiinteistön haltijat kuten vuokralaiset sekä käyttöoikeudenhaltijat sekä sellaiset tahot, joiden ammatin tai elinkeinonharjoittamisen oikeuteen suunniteltu hanke saattaa vaikuttaa.

Suunnitelma on muistutusten tekemistä varten asetettava yleisesti nähtäville suunnittelualueen kuntaan/kuntiin 30 päivän ajaksi. Tämä tapahtuu siten, että radanpitäjä toimittaa suunnitelman liitteineen kuntaan ja pyytää kuntaa kuuluttamaan suunnitelman nähtäväksi asettamisesta sekä muistutusten tekemistavasta ja -ajasta. Muistutukset pyydetään osoittamaan radanpitäjälle, mutta lähettämään kunnalle, joka esittää kannanottonsa jätettyihin muistutuksiin osana kunnan lausuntoa radanpitäjälle.

Kunnan tulee noudattaa kuuluttamisessa samaa menettelyä kuin millä kunnalliset ilmoitukset asianomaisessa kunnassa julkaistaan. Kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi julkaisemalla ne julkisten kuulutusten ilmoitustaululla sekä tarpeen vaatiessa muulla kunnan päättämällä tavalla. Kunta päättää itse, käyttääkö se muita julkaisutapoja kuin julkisten kuulutusten ilmoitustaulua, ja jos käyttää, niin mitkä nuo muut julkaisutavat ovat. Käytännössä useat kunnat käyttävät kunnallisten ilmoituksien tiedoksi saattamisessa ilmoitustaulun lisäksi yhtä tai useampaa nimettyä sanomalehteä ja toisinaan myös kunnan internetsivuja.

Sen lisäksi, että kunta kuuluttaessaan ilmoittaa suunnitelman nähtäväksi asettamisesta julkisten kuulutusten ilmoitustaululla ja muulla mahdollisesti päättämällään tavalla, on radanpitäjän julkaistava ilmoitus vähintään yhdessä vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. On hyvä huomata, että jos kunta on päättänyt käyttää virallisena ilmoituslehtenä kunnassa ilmestyvää ilmaisjakelulehteä, ei ilmoitus ilmaisjakelulehdessä riitä, vaan radanpitäjän on lisäksi ilmoitettava asiasta myös vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Kuulutuksen/lehti-ilmoituksen sisältö muistutusmenettelyssä on esitetty luvussa 2.2.

Julkisen kuuluttamisen lisäksi radanpitäjän on lähetettävä kirjallinen ilmoitus suunnitelman nähtäväksi asettamisesta sellaisille suunnitelman vaikutusalueen kiinteistön omistajille ja haltijoille, joiden asuinpaikka on toisessa kunnassa ja jotka on asiakirjoissa mainittu tai muuten tunnettu. Kirjallinen ilmoitus lähetetään tavallisena kirjeenä.

Radanpitäjän on ilmoitettava perusteltu kannanottonsa esitettyihin muistutuksiin niille muistutuksentekijöille, jotka ovat sitä kirjallisesti pyytäneet ja samalla ilmoittaneet osoitteensa. Radanpitäjän vastine lähetetään tavallisella kirjeellä. Mikäli muistu-

tuksen on allekirjoittanut useampi henkilö, eikä muistutuksen yhteydessä ole ilmoitettu yhdyshenkilöä, lähetetään radanpitäjän vastine muistutuksen ensimmäisenä allekirjoittaneelle. Tällöin tiedoksiannon vastaanottaneen velvollisuutena on ilmoittaa tiedoksisaannista muille allekirjoittajille.

Vaikka velvollisuus lähettää perusteltu vastine koskee vain niitä muistutuksentekijöitä, jotka ovat esittäneet kirjallisen pyynnön ja ilmoittaneet osoitetietonsa, on radanpitäjän otettava kantaa kaikkiin muistutuksiin. Tämä on tarpeen, koska suunnitelman hyväksymispäätökseen kirjataan tehty muistutukset ja radanpitäjän kanta muistutuksissa esitettyihin vaatimuksiin ja väitteisiin. Vastineita laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota siihen, että niissä otetaan kantaa kaikkiin muistutuksissa esitettyihin vaatimuksiin ja esitetään kestävät perustelut. Tämä on tärkeää mahdollisia muutoksenhakutilanteita silmällä pitäen.

Jos suunnittelun kohteena oleva hanke on vaikutuksiltaan vähäinen, voidaan maanomistajille ja muille asianosaisille lähettää tieto mahdollisuudesta tehdä suunnitelmaa koskeva muistutus. Tämä tapahtuu lähettämällä heille tavallinen kirje ja liittämällä kirjeeseen kopio suunnitelmasta.

Suunnitelmaan tehdyistä vähäisistä muutoksista ilmoittaminen

Jos suunnitelmaan on tarve annettujen lausuntojen ja muistutusten johdosta tehdä vaikutuksiltaan vähäisiä muutoksia, ilmoitetaan siitä lausunnonantajille ja niille muistutuksen tekijöille, joiden oikeuteen tai etuun muutos voi vaikuttaa. Mikäli muutokset ovat merkittäviä, on suunnitelmat asetettava uudelleen yleisesti nähtäville niin kuin edellä on kerrottu.(Ratalain 23§.)

Hyväksymispäätöksen tiedoksi antaminen ja päätöksestä ilmoittaminen (ratalaki 90§)

Ilmoittaminen asianosaisille

Yleis- tai ratasuunnitelman hyväksymispäätös sekä niiden voimassaoloajan pidentämistä koskeva päätös on annettava yleisesti tiedoksi.

Suunnitelman hyväksymispäätöksen tai sen voimassaolon pidentämistä koskevan päätöksen tiedoksi antaminen tapahtuu siten, että radanpitäjä toimittaa päätöksen suunnitelma-asiakirjoineen asianomaiseen kuntaan/kuntiin ja pyytää kuntaa/ kuntia ilmoittamaan niiden nähtäväksi asettamisesta kuntalain mukaisesti ja pitämään päätöksen suunnitelma-asiakirjoineen yleisesti nähtävillä 30 päivän ajan. Suunnitelmapäätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen silloin, kun päätös on asetettu yleisesti nähtäville ja tästä hetkestä alkaa kulua 30 vuorokauden valitusaika.

Kunnan suorittaman tiedoksiannon lisäksi radanpitäjän on ilmoitettava kirjeitse yleis- ja ratasuunnitelman hyväksymispäätöksestä niille muistutuksen tekijöille, joiden osoite on tiedossa. Ilmoitus on tehtävä *samanaikaisesti* kun päätös annetaan yleisesti tiedoksi.

Merkitykseltään vähäisen ratasuunnitelman hyväksymispäätös voidaan antaa tiedoksi todisteellisesti hallintolain säännöksiä noudattaen. Vähäisyys tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että ratasuunnitelman mukaisen hankkeen vaikutukset rajoittuvat vain niihin kiinteistöihin, jotka luovuttavat alueita rautatietarkoituksiin. Käytännössä todisteellisen tiedoksiantotavan käyttöön vaikuttaa myös kiinteistöjen lukumäärä;

mikäli kiinteistöjä on lukumääräisesti paljon, ei todisteellinen tiedoksianto ole välttämättä tarkoituksenmukainen (vaikutus tiedoksisaantihetkeen ja valitusajan alkamiseen). Todisteellinen tiedoksianto voidaan suorittaa kolmella tavalla: saantitodistuksella, luovuttamalla asiakirja todisteellisesti suoraan vastaanottajalle tai haastetiedoksiantona.

Ilmoittaminen viranomaisille

Yleis- ja ratasuunnitelman hyväksymispäätöksestä on ilmoitettava kirjeitse kunnille, ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat vastuualueille ja maakuntien liitoille sekä niille muille viranomaisille, jotka ovat osallistuneet suunnitteluun. Ilmoitukseen tulee tarvittaessa liittää jäljennös suunnitelmasta.

Mediayhteistyö

Hankkeen alussa kartoitetaan suunnittelualueen media ja sovitaan, missä lehdissä kuulutukset/ilmoitukset julkaistaan. Tärkeää on selvittää kunnan viralliset ilmoituslehdet. Tässä yhteydessä selvitetään myös lehtien ilmestyminen, ilmoitusaineistojen toimittamisen aikataulu sekä ilmoitusten graafiset vaatimukset.

Medialle toimitetaan tiedote suunnittelun käynnistymisestä, yleisötilaisuuksista ja suunnitelman valmistumisesta. Media osallistuu usein myös yleisötilaisuuksiin tai ottaa suoraan yhteyttä radanpitäjään tai suunnittelijoihin tietojen saamiseksi hankkeesta. Median yhteydenottoihin kannattaa suhtautua myönteisesti. Haastattelu ja siitä mahdollisesti seuraava artikkeli, uutinen tai muu julkisuus on mahdollisuus jakaa tietoa median kohderyhmälle.

4 Rakentaminen

Rakentamisessa toteutettava vuorovaikutus käsitellään erikseen rakentamissuunnittelun ja rakentamisen kohdalta.

Rakentamisen vuorovaikutussuunnitelman pohja on esitetty liitteenä 5.

4.1 Rakentamissuunnittelu

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö

Radanpitäjä tekee rakentamissuunnitelmaa laadittaessa yhteistyötä kuntien, maakunnan liittojen, ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen, Museoviraston ja liikennöitsijöiden kanssa. Yhteistyötä varten perustetaan hankeryhmä, johon kutsutaan tarvittavat viranomaisten ja sidosryhmien edustajat. Hankeryhmätyöskentelyn tarkoituksena on informoida viranomaisia ja sidosryhmiä hankkeesta sekä kuulla heidän näkemyksensä siihen. Hankeryhmä kokoontuu tarpeen mukaan. Hankeryhmä jatkaa toimintaansa rakentamisivaiheessa.

ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen kanssa järjestetään erillisiä neuvotteluja tarpeen mukaan. Museovirastolle toimitetaan suunnitelmia tiedoksi.

Neuvotteluja käydään myös valtakunnallisten ja alueellisten infranhaltijoiden kuten sähkö-, kaukolämpö, vesi- ja maakaasulaitosten kanssa, jos niiden merkittävät (nykyiset tai suunnitellut) linjat tai linjojen vaikutusalueet risteävät radan kanssa. Ratkaisuihin on sovittu jo yleis- tai ratasuunnittelun aikana.

Rakennuslupaviranomaisiin ja kuntien ympäristöviranomaisiin ollaan yhteydessä hyvissä ajoin, jotta lupaprosessi etenee sujuvasti. Tarvittavista luvista ja ilmoituksista on kerrottu tarkemmin *Radanpidon ympäristöohjeessa* (2010).

Tiedottaminen ja vuorovaikutus kansalaisten kanssa

Tiedottaminen ja kansalaisvuorovaikutus on vähäistä rakentamissuunnitteluvaiheessa.

Mediayhteistyö

Medialle voidaan toimittaa tiedotteet rakentamissuunnittelun käynnistymisestä ja valmistumisesta sekä tarjota ajantasainen tieto internetsivuilla

4.2 Rakentaminen

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö

Radanpitäjä tekee rakentamisivaiheessa yhteistyötä kuntien, maakuntien liittojen, ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat sekä liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueiden, Museoviraston ja liikennöitsijöiden sekä tapauskohtaisesti muiden alueellisten tai valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Yhteistyötä varten perustetaan hankeryhmä, johon kutsutaan tarvittavat viranomaisten ja sidosryhmien edustajat. Hanke-

ryhmätyöskentelyn tarkoituksena on informoida viranomaisia ja sidosryhmiä hankkeesta sekä kuulla heidän näkemyksensä siihen. Hankeryhmä kokoontuu tarpeen mukaan.

Hankeryhmän lisäksi suuremmissa hankkeissa perustetaan ohjausryhmä, jossa on edustettuna viranomais- ja sidosryhmien johtotaso. Ohjausryhmän tarkoituksena on informoida ko. tahoja hankkeen etenemisestä. Ohjausryhmä kokoontuu tarpeen mukaan.

Kuntien viranomaisten ja ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen kanssa järjestetään erillisneuvotteluja tarpeen mukaan. Museovirastolle toimitetaan suunnitelmia tiedoksi. Kunnan rakennusvalvonta on mukana hankkeessa koko rakentamisen ajan ja pitää katselmuksia työmaalla.

Neuvotteluja käydään myös valtakunnallisten ja alueellisten infranhaltijoiden kuten sähkö-, kaukolämpö, vesi- ja maakaasulaitosten kanssa, jos niiden merkittävät (nykyiset tai suunnitellut) linjat tai linjojen vaikutusalueet risteävät radan kanssa. Ratkaisuihin on sovittu jo yleis- tai ratasuunnittelun aikana.

Rakennuslupaviranomaisiin ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisiin ollaan yhteydessä hyvissä ajoin, jotta lupaprosessit etenevät sujuvasti. Tarvittavista luvista ja ilmoituksista on kerrottu tarkemmin *Radanpidon ympäristöohjeessa* (2010).

Pelastusviranomaisia informoidaan hankkeesta, jotta heidän toimintansa ei vaarannu rakentamisen aikana.

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyötä tukemaan perustetaan hankkeen dokumentointia sisältävä projektipankki.

Vuorovaikutus kansalaisten kanssa

Kansalaisia informoidaan rakentamishankkeista ja rakentamisen aiheuttamista häiriötekijöistä. Hankkeille laaditaan internetsivut ja tarvittaessa järjestetään yleisötilaisuuksia. Rakentamisen vaikutuksista voidaan tiedottaa myös lehti-ilmoituksilla. Tarpeen vaatiessa kansalaisiin ollaan yhteydessä henkilökohtaisesti tai kotitalouksiin jaettavalla tiedotteella. Kansalaiset saavat tietoa hankkeesta myös median kautta.

Mediayhteistyö

Hankkeen alussa kartoitetaan alueen media ja sovitaan, mitä kanavia/keinoja(?) tiedottamisessa käytetään. Tässä yhteydessä selvitetään myös lehtien ilmestyminen, ilmoitusaineistojen toimittamisen aikataulu sekä ilmoitusten graafiset vaatimukset.

Medialle toimitetaan tiedote rakentamisen käynnistymisestä. Lisäksi tiedotteita toimitetaan tarpeen mukaan rakentamisen edetessä, kun ilmenee merkittävää tiedotettavaa. Tiedote laaditaan myös hankkeen valmistumisesta.

Suurissa hankkeissa medialle voidaan järjestää tilaisuuksia työmaalla. Median edustajat kutsutaan työmaalle rakentamisen käynnistyessä ja rakentamisen aikana silloin, kun työssä on jotain merkittävää esiteltävää.

Lisäksi suurissa hankkeissa voidaan laatia hanke-esite tai projektilehti, joita jaetaan medialle, sidosryhmille ja kansalaisille.

Media on usein mukana yleisötilaisuuksissa, tai on suoraan yhteydessä radanpitäjään tai urakoitsijaan tietojen saamiseksi hankkeesta

5 Kunnossapito

Kunnossapitotyöt pyritään tekemään kansalaisia häiritsemättä eikä kunnossapitotöistä siksi yleensä ole tarpeen informoida kansalaisia. Työt ajoitetaan pääasiassa työrakoihin ja investointitöiden yhteyteen. Erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavista kunnossapitotöistä on kuitenkin tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle vähintään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista.

Toiminnan häiritsevyyttä arvioitaessa on huomioitava, että yöaikaan häiritsevyyttä arvioidaan yleensä tiukemmin kriteerein. Ilmoitusvelvollisuuteen liittyy myös velvollisuus tiedottaa alueen asukkaille, kouluille, hoitolaitoksille jne. häiriötä aiheuttavista töistä. Tiedottamisvelvollisuuden laajuus ja sisältö on aina varmistettava ko. kunnan ympäristönsuojelumääräyksistä ja tarvittaessa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tehtävästä ilmoituksesta on kerrottu tarkemmin *Radanpidon ympäristöohjeessa* (2010).

Kun kunnossapitotöiden yhteydessä poistetaan kasvillisuutta tai luonnonesteitä ratasuunnitelman mukaiselta suoja- tai näkemäalueelta, on poistamisesta ilmoitettava hyvissä ajoin ennen toimenpiteen aloittamista asianomaisen kiinteistön omistajalle tai haltijalle. Ilmoittaminen tehdään pääsääntöisesti tavallisella kirjeellä. Ilmoittaminen voidaan tehdä myös kuuluttamalla, mikäli kiinteistön omistajan tai haltijan nimi ja osoitetietoja ei saada selville kiinteistötietojärjestelmästä tai jos kasvillisuuden tai luonnonesteiden poistaminen koskee lukuisia maanomistajia. (Ratalain 42§.)

Kuuluttamisessa noudatetaan ratalain kuuluttamista koskevia säännöksiä (95 §). Kuuluttamisesta on kerrottu tarkemmin luvussa 2.2. Kuuluttaminen on tehtävä hyvissä ajoin ennen toimenpiteeseen ryhtymistä. Lähtökohtana voidaan pitää, että kasvillisuuden tai luonnonesteiden poistaminen voidaan aloittaa, kun on kulunut 30 päivää kuulutuksen ilmoitustaululle asettamisesta.

Muita tilanteita, joista aiheutuu vaikutuksia kansalaisille ja joista on tarpeen tiedottaa, voivat olla esimerkiksi ojien perkuut ja tasoristeysten kunnossapitotyöt. Tavallisesti kunnossapitourakoitsija tiedottaa kylteillä tai puomeilla (esimerkiksi tasoristeystyöt) tai henkilökohtaisella tapaamisella tai puhelinsoitolla (esimerkiksi ojien perkuut). Näissä tilanteissa on huomioitava, että suullisesti sovittu asia on vaikea näyttää myöhemmin toteen.

Ratalain mukaan myös tilapäisestä kulkutiestä ja kiireellisestä ratatyöstä on ilmoitettava kiinteistön omistajalle tai haltijalle ja varattava tälle tilaisuus tulla kuulluksi. Poikkeuksellisen kiireellisessä tapauksessa voidaan kuuleminen suorittaa mahdollisuuksien mukaan. Jos rata sortuu tai muun yllättävän tilanteen (kuten luonnonolosuhteiden) takia liikenne radalla on estynyt, radanpitäjällä on oikeus järjestää toisen maalle tilapäinen kulkutie esteen poistamisen ajaksi. Jos yllättävästä tilanteesta johtuen rautatie on vaarassa vaurioitua, on radanpitäjällä oikeus rakentaa toisen maalle tilapäinen rakennelma (laite, oja, rumpu tai pengeri). (Ratalain 32§ ja 33§.) Tilapäisestä kulkutiestä ja kiireellisestä ratatyöstä ilmoitetaan asianomaiselle kiinteistönomistajalle puhelinsoitolla tai henkilökohtaisella tapaamisella. Toimenpiteen aikataulusta riippuen myös kirjeitse ilmoittaminen on joissakin tapauksissa mahdollista. Kiinteistönomistajan kanssa käyty keskustelu kirjataan ylös.

Työmaista tiedotetaan työmaalla olevilla kylteillä ja puomeilla. Tarvittaessa paikalla voi olla myös liikenteen ohjaaja. Työmaaopasteista on kerrottu tarkemmin muissa ohjeissa (mm. Opastusjärjestelmä, Ratahallintokeskus, 1997)

Kunnossapitotöistä voidaan tiedottaa Liikenneviraston internetsivuilla. Medialle tiedottamista tapahtuu tavallisesti enemmän investointihankkeiden yhteydessä. Kunnossapitotöistä voidaan myös tiedottaa erikseen mediatiedotteella.

6 Keskeinen lainsäädäntö

Tässä luvussa käsitellään keskeistä *radanpitäjän johdolla toteutettavaan vuorovaikutusmenettelyyn* liittyvää lainsäädäntöä. Käsittelyn ulkopuolelle jää vuorovaikutus siltä osin, kun radanpitäjä on asianosaisena ja vuorovaikutusmenettelystä vastaa muu viranomainen (esim. kaavoitus ja ratatoimitus) sekä radanpitäjän antamien hallintolupien ja -päätösten hallintomenettely.

YVA-lain mukaisesta vuorovaikutusmenettelystä vastaa yhteysviranomainen. Asiaa on käsitelty luvussa 3.3 Ympäristövaikutusten arviointimenettely.

6.1 Perustuslaki

Keskeiset viranomaistoiminnan vuorovaikutusta koskevat perustuslain säännökset liittyvät kielellisiin perusoikeuksiin sekä ns. ympäristöperusoikeussäännökseen, joka asettaa julkiselle vallalle veloitteen pyrkiä turvaamaan jokaiselle mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Yleisemmällä tasolla myös kansanvaltaa sekä osallistumisoikeuksia koskevat säännökset turvaavat yksilön oikeuksia osallistua ja vaikuttaa elinympäristönsä kehittämiseen sekä mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon.

6.2 Hallintolaki

Hallintolaissa säädetään hyvän hallinnon perusteista sekä hallintoasioissa noudatettavasta menettelystä. Hallintolaki on ns. yleislaki, jota sovelletaan silloin, kun jostain sen soveltamisalan piiriin kuuluvasta asiasta ei säädetä muussa laissa. Esimerkiksi rata-laissa on omat vuorovaikutusta koskevat säännökset, mutta hallintolakia sovelletaan ratalain rinnalla täydentävästi. Alla on lueteltu keskeiset vuorovaikutukseen liittyvät hallintolain säännökset.

Neuvonta (8 §)

Viranomaisella on velvollisuus antaa maksutonta neuvontaa toimivaltaansa kuuluvien hallintoasioiden hoitamisessa. Neuvonta tarkoittaa tässä yhteydessä ensisijaisesti menettelyä koskevaa neuvontaa eli esimerkiksi tietoja viraston käytännöistä ja asian vireillepanosta. Neuvonnassa on kiinnitettävä huomiota asiakkaiden yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen kohteluun.

Neuvonnan lisäksi viranomaisen on vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, on asiakas pyrittävä opastamaan toimivaltaisen viranomaisen puoleen.

Hyvän kielenkäytön vaatimus (9 §)

Viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Tämä vaatimus koskee sekä kirjallista että suullista esitystapaa, esimerkiksi suullista neuvontaa sekä viranomaisen laatimia asiakirjoja, tiedotteita ja ohjeita.

Viranomaisten yhteistyö (10 §)

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Käytännössä viranomaisapu tarkoittaa esimerkiksi hallintoasian selvittämisen ja ratkaisemisen kannalta tarpeellisten lausuntojen ja selvitysten antamista. Ratalaissa on oma säännöksensä suunnittelua koskevista yhteistyöstä. Muilta osin erityissäännöksen puuttuessa sovelletaan hallintolain yhteistyösäännöstä.

Tulkitseminen ja kääntäminen (26 §)

Viranomaisen on järjestettävä kustannuksellaan tulkitsemis- tai käännöspalvelu, jos romani- tai viittomakieltä tai muuta kieltä käyttävä *asianosainen ei osaa suomen tai ruotsin kieltä* tai asianosainen ei voi tulla ymmärretyksi vammaisuuden tai sairauden vuoksi. Tulkitsemisesta tai kääntämisestä ei tarvitse välttämättä huolehtia asianosaisen äidinkielelle, vaan asia voidaan tulkita tai kääntää kielelle, jota asianosainen ymmärtää riittävästi asian laatuun nähden.

Viranomaisen tulkitsemis- tai kääntämisvelvollisuus koskee asioita, jotka voivat tulla vireille viranomaisen aloitteesta (esim. ratalain mukaiset suunnitelmat). Asianosaisen aloitteesta vireille tulevissa asioissa asianosainen huolehtii tulkitsemisesta ja kääntämisestä lähtökohtaisesti omalla kustannuksellaan. Viranomaisen on huolehdittava myös siitä, että muiden pohjoismaiden kansalaiset saavat sen käsiteltävissä asioissa tarvittavan tulkitsemis- ja käännösavun.

Vaikutusmahdollisuuksien varaaminen (41 §)

Jos viranomaisen ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön tai työntekoon, on myös näille henkilöille varattava mahdollisuus vaikuttaa vireillä olevaan asiaan. Ratalaissa on hallintolain 41 §:ää vastaava säännös suunnitteluun liittyvästä vaikutusmahdollisuudesta. Muilta osin erityissäännöksen puuttuessa sovelletaan hallintolain vaikutusmahdollisuuksia koskevaa säännöstä.

6.3 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta eli julkisuuslaki

Julkisuuslaki on yksilön tiedonsaantioikeuden toteuttamista koskeva laki, jossa säädetään mm. tiedonsaantioikeuksista ja menettelystä näiden oikeuksien toteuttamiseksi. Julkisuuslain lähtökohtana on julkisuusperiaate, jonka mukaan viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei tietoa ole nimenomaisesti säädetty salassa pidettäväksi. Jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen julkisesta asiakirjasta. Julkisuuslaissa säädetään myös viranomaisen velvollisuudesta edistää tiedonsaantia ja hyvää tiedonhallintatapaa.

Julkisuuslain nojalla on säädetty asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta, jossa säädetään valtion hallinnon viestinnästä.

6.4 Kielilaki

Kielilaissa säädetään kansalaisten kielellisten oikeuksien toteutumisesta sekä julkisen vallan velvollisuudesta toteuttaa ja edistää kielellisiä oikeuksia. Kielilaki koskee vain kansalliskieliä eli suomea ja ruotsia. Liikennevirasto on valtion keskushallintoviranomaisena *kaksikielinen viranomainen*. Alla käydään läpi vuorovaikutuksen kannalta keskeisimmät kielilain säännökset.

Yksityis- ja oikeushenkilön kielelliset oikeudet viranomaisissa (10 ja 11 §:t)

Jokaisella on valtion viranomaisessa asioidessaan oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Oikeutta ei ole sidottu asianosaisasemaan eikä henkilön omaan kieleen, vaan oikeus käyttää suomea tai ruotsia perustuu henkilön omaan valintaan esimerkiksi pyytääseen neuvoja viranomaiselta. Myös yhtiöllä, yhdistyksellä ja muulla oikeushenkilöllä on oikeus käyttää omaa kieltään ja tulla kuulluksi omalla kielellään viranomaisessa.

Asian käsittelykieli hallinto-asiassa (12 §)

Hallintoasioita ovat esimerkiksi yleis- ja ratasuunnitelman laatiminen ja erilaiset lupapasiat. Viranomaisen yleinen toiminta, kuten neuvonta ja tiedottaminen, ei sen sijaan ole hallintoasia.

Hallintoasialla on vain yksi käsittelykieli, joka määräytyy Liikenneviraston kaltaisessa kaksikielisessä viranomaisessa asianosaisen kielen mukaan. Jos asianosaisia on useita tai kaikkia asianosaisia ei tiedetä asian tullessa vireille (esimerkiksi ratalain mukaiset suunnitelmat), on viranomaisen valittava käsittelykieli. Tässä valinnassa on kiinnitettävä huomiota asianosaisten asemaan asian käsittelyssä sekä heidän oikeusturvan tarpeeseensa. Jos käsittelykieltä ei voida valita em. tavalla ”asianosaisten oikeutta ja etua silmällä pitäen”, määräytyy käsittelykieli viranomaisen virka-alueen enemmistön kielen mukaan. Liikenneviraston osalta tämä tarkoittaa suomea. Hallintoasiaa käsitellään pääsääntöisesti alusta loppuun samalla kielellä.

Oikeus tulkkaukseen (18 §)

Jos jollakulla on lain mukaan oikeus käyttää omaa kieltään, mutta asian käsittelykieli on toinen, on viranomaisen järjestettävä maksuton tulkkaus. Viranomainen voi vastata tulkkauksesta itse tai se voidaan hoitaa viranomaisen kutsuman ja kustantaman tulkin avulla. Viranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta sekä viranomaisen ja asian osapuolen välillä että asian eri osapuolten välillä.

Päätöksen tai muun asiakirjan kieli (19 §)

Viranomaisen on laadittava päätös tai muu asiakirja asian käsittelykielellä (ks. 12 §). Tästä asiakirjan kielestä voidaan poiketa valmistelu- ja käsittelyasiakirjojen osalta siten, että ne laaditaan osittain suomeksi ja osittain ruotsiksi. Päätös on kuitenkin aina annettava yksikielisenä.

Hallintoasian ja käsittelykielestä riippumatta Liikenneviraston on kaksikielisenä viranomaisena käytettävä vastaanottajan kieltä ilmoituksissa, kutsuissa ja kirjeissä, joita se lähettää asianosaisille tai niille, joille lain mukaan on ilmoitettava vireillä olevasta tai vireille tulevasta asiasta. Vastaanottajan kieltä on käytettävä, jos se on viranomaisen tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä. Mikäli vastaanottajan kieli ei ole

tiedossa eikä sitä voida kohtuudella selvittää, on ilmoitukset ja muu kirjeenvaihto lähetettävä sekä suomen että ruotsin kielellä (kaksikieliset lomakkeet, tiedotteet ym. tai molemmat kieliversiot).

Edellä mainitut viranomaisen ja yksityishenkilön kirjeenvaihtokielen säännökset koskevat soveltuvien osin myös viranomaisen ja oikeushenkilön kirjeenvaihtoa.

Oikeus toimituskirjan ja muun asiakirjan käännökseen (20 §)

Asianosaisella, jonka oma kieli on muu kuin asian käsittelykieli, on oikeus *pyynnöstä* saada *maksuton virallinen käännös* päätöksestä, pöytäkirjasta tai muusta asiakirjasta. Oikeus saada maksuton virallinen käännös koskee siis vain asianosaista, joka pyytää käännöstä.

Käännöksen on aina oltava laajuudeltaan sellainen, että se takaa oikeusturvan ja antaa riittävän perustan valituksen tekemiselle. Käännös on annettava mahdollisimman pian. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, ettei asianosaisten valitusoikeus vaarannu siitä syystä, että päätös on käännettävä.

Toimituskirjan ja muun asiakirjan virallinen käännös (21 §)

Virallisella käännöksellä tarkoitetaan viranomaisen itsensä tai virallisen kääntäjän tekemää suomen- tai ruotsinkielistä käännöstä. Virallinen käännös on voimassa alkuperäisenä ja sen nojalla voidaan esimerkiksi hakea muutosta. Viranomainen vastaa käännöksen oikeudellisuudesta.

Viranomaisen tiedottaminen (32 §)

Liikenneviraston on kaksikielisenä viranomaisena annettava ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanoset sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet sekä suomen että ruotsin kielellä. Ratalain mukaisissa kuulutuksissa ja ilmoituksissa voitaneen kuitenkin soveltuvien osin noudattaa kielilain 32 § 1 momentin säännöstä, jonka mukaan suomen ja ruotsin kieltä käytetään kaksikielisessä kunnassa.

Kuntien kielisuhteet löytyvät Kuntatiedon keskuksen Internet-sivuilta (www.kunnat.net) kohdasta Tilastot/Kuntakohtaiset aluejaot, kuntanumerot ja kuntien lukumäärät.

6.5 Ratalaki

Ratalaissa säädetään radanpitäjän johdolla toteutettavasta yhteistyöstä ja vuorovaikutusmenettelystä, jolla taataan kansalaisten ja sidosryhmien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet yleis- ja ratasuunnittelussa. Oikeusturvan takaamiseksi säädetään myös suunnitelman hyväksymispäätöksen tiedoksi antamisesta. Radanpitäjälle on asetettu ilmoitusvelvollisuus myös tietyistä hyväksyttyyn ratasuunnitelmaan perustuvista kunnossapitovaiheeseen toimenpiteistä (kasvillisuuden ja luonnonesteiden poistaminen).

Ratalain vuorovaikutukseen liittyvät säännökset on esitetty tarkemmin luvuissa 3.4. Yleis- ja ratasuunnittelu sekä 5 Kunnossapito.

Lähteet

Julkisuusvaatimukset Euroopan Unionin osittain rahoittamille hankkeille (Euroopan laajuinen liikenneverkko, TEN-T).

Opastusjärjestelmä, Ratahallintokeskus (1997).

Osallistuminen ja ympäristövaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa -opas. Ympäristöministeriö (2001).

Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa, Ympäristöhallinnon ohjeita 1/2007.

Osallistumisen vaikuttavuus, Tiehallinto (2007).

Peltonen, Lasse, Hirvonen, Jukka, Manninen, Rikhard, Linjama, Hannes & Savikko, Riitta: Maankäytön konfliktit ja niiden ratkaisumahdollisuudet: Suomalaisen nykytilan kartoitus. Suomen ympäristö 12/2006. Ympäristöministeriö (2006).

Peltonen, Lasse & Villanen, Sampo: Maankäytön konfliktit ja niiden ratkaisumahdollisuudet. Osa 1. Katsaus käsitteisiin ja kirjallisuuteen. Suomen ympäristö 723. Ympäristöministeriö (2004).

Publicity Requirements for Beneficiaries (European Union TEN-T funding).

Radanpidon ympäristöohje. Liikenneviraston ohjeita 28/2010.

Radan suunnitteluohje B20 (2008).

Liikenneviraston graafinen ohjeisto (2010).

Liikenneviraston viestintä (2010).

Ratahallintokeskuksen ympäristöohjeistus – Nykytilaselvitys ja toimenpideohjelma (2008).

Tiehallinnon vuoropuheluopas (2006).

Uudet vuoropuhelumenetelmät tienpidossa, Tiehallinto (2007).

Valtioneuvoston viestintäsuositus, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2002/6.

Internet-sivut

European Commission. Trans-European Transport Network Executive Agency. Publicity guidelines & logos
http://tentea.ec.europa.eu/en/apply_for_funding/beneficiaries_info_point/publicity_guidelines_logos.htm

Kuntien kielisuhteet www.kunnat.net (Tilastot -> Kuntakohtaiset aluejaot, kuntanumerot ja kuntien lukumäärät)

Lainsäädäntö

Suomen perustuslaki (731/1999)

Hallintolaki (434/2003)

Kielilaki (423/2003)

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

Asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta (1030/1999)

Ratalaki (110/2007)

Valtioneuvoston asetus radoista (962/2007)

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994)

Ympäristönsuojelulaki (86/2000)

Lisätietoa aiheesta

TIENPITO

- Tiehallinnon vuoropuheluopas (Tiehallinto, 2006)
- Osallistumisen vaikuttavuus (Tiehallinto, 2007)
- Uudet vuoropuhelumenetelmät tienpidossa (Tiehallinto, 2007)
- Vuorovaikutteisuus hoidon ja ylläpidon suunnittelussa (Tiehallinto, 2005)
- Asiakaslähtöisyys sidosryhmäyhteistyössä (Tiehallinto, 2006)

KAAVOITUS

- Osallistuminen ja vuorovaikutus kaavoituksessa (Roininen & Horelli & Wallin, Ympäristöministeriö, 2003)
- Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa (Ympäristöministeriö, 2007)
- Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa (Heikkonen ja Irjala, Ympäristöministeriö, 2002)

YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

- Kansalaisosallistuminen ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä (Hokkanen, 2007)
- Vuorovaikutuksen jäsentäminen ympäristövaikutusten arvioinnissa. Opas hankkeesta vastaaville, suunnittelijoille ja yhteysviranomaisille (Haverinen, Suomen ympäristökeskus, 1999)

KONFLIKTINHALLINTA

- Ulos umpikujista – Maankäytön konfliktien ennakointi ja hallinta (Ympäristöministeriö, 2006)
- Maankäytön konfliktit ja niiden ratkaisumahdollisuudet (Peltonen & Hirvonen & Manninen & Linjama & Savikko, Ympäristöministeriö, 2006)

Vuorovaikutussuunnitelma

Rataympäristöselvitys

Tehtävä	Sisältyy hankkeeseen ☒	Lisätietoja (esim. tilaisuuden ajankohta, kokousten määrä, ilmoituslehdet)	Toteuttaja (esim. H=hankkeesta vastaava K=konsultti V=viestintä)	Suoritettu ☒	Huomioita (esim. miksi ei ole suoritettu)
Vuorovaikutuksen tavoitteet					
Miten palaute dokumentoidaan					
VIRANOMAIS- JA SIDOSRYHMÄYHTEISTYÖ					
Extranet-sivut	☐	Osoite, käyttäjätunnus ja salasana		☐	
Ohjausryhmä	☐	Osapuolet Kokousten arvioitu lukumäärä ja ajankohdat		☐	
VUOROVAIKUTUS KANSALAISTEN KANSSA					
Internet-sivut	☐	Osoite		☐	
Yleisötilaisuus		Tilaisuuksien määrä ja arvioidut ajankohdat			
Selvityksen ensimmäinen vaihe	☐			☐	
Selvityksen toinen vaihe / selvityksen valmistuttua	☐			☐	

Lehti-ilmoitus Selvityksen käynnistymisestä, ensimmäisestä vaiheesta ja yleisötilaisuudesta Selvityksen valmistumisesta ja yleisötilaisuudesta	☐ ☐			☐ ☐	
Selvitykset kansalaisten nähtäville kuntiin, esim. kirjastoon (ei virallinen nähtävilläolo)	☐			☐	
Muut menetelmät - Kysely - Työpaja - Karttapalautejärjestelmä - Haastattelu	☐ ☐ ☐ ☐			☐ ☐ ☐ ☐	
MEDIAYHTEISTYÖ					
Suunnittelualueen median kartoittaminen ja tiedotuslehdistä sopiminen (sis. lehtien ilmoitusten aikataulun selvittäminen)	☐			☐	
<i>Alla esitetyistä tiedotteiden aiheista yhdistetään tavallisesti useampi aihe samaan</i>					
Tiedote selvityksen käynnistymisestä	☐			☐	
Tiedote 1. yleisötilaisuudesta	☐			☐	

Tiedote 2. yleisö-tilaisuudesta	☐			☐	
Tiedote selvityksen valmistumisesta	☐			☐	
Mediaseuranta	☐			☐	

Vuorovaikutussuunnitelma

Tarveselvitys

Tehtävä	Sisäl- tyy hank- kee- seen ☒	Lisätietoja (esim. tilaisuuden ajankohta, kokous- ten määrä, ilmoi- tuslehdet)	Toteuttaja (esim. H=hankkeesta vastaava K=konsultti V=viestintä)	Suo- ritet- tu ☒	Huomioita (esim. miksi ei ole suoritettu)
Vuorovaikutuksen ta- voitteet					
Miten palaute doku- mentoidaan					
VIRANOMAIS- JA SIDOSRYHMÄYHTEISTYÖ					
Extranet-sivut	☐	Osoite, käyttäjä- tunnus ja salasana		☐	
Hankeryhmä	☐	Osapuolet Kokousten arvioitu lukumäärä ja ajan- kohdat		☐	
Ohjausryhmä	☐	Osapuolet Kokousten arvioitu lukumäärä ja ajan- kohdat		☐	
Erillisneuvottelut	☐	Tahot		☐	
VUOROVAIKUTUS KANSALAISTEN KANSSA					
Internet-sivut	☐	Osoite		☐	

Yhteistyö asukasyhdistysten tai muiden järjestöjen kanssa	☐			☐	
MEDIAYHTEISTYÖ					
Suunnittelualueen median kartoittaminen ja tiedotuslehdistä sopiminen	☐			☐	
Tiedote hankkeen käynnistymisestä	☐			☐	
Tiedote hankkeen valmistumisesta	☐			☐	
Mediaseuranta	☐			☐	

Vuorovaikutussuunnitelma

Ympäristövaikutusten arviointimenettely YVA

Tehtävä	Sisäl- tyy hank- kee- seen ☒	Lisätietoja (esim. tilaisuuden ajankohta, kokousten määrä. ilmoituslehdet)	Toteuttaja (esim. H=hankkeesta vastaava K=konsultti V=viestintä)	Suo- ritet- tu ☒	Huomioita (esim. miksi ei ole suoritettu)
Vuorovaikutuksen tavoitteet					
Miten palaute dokumentoidaan					
VIRANOM AIS- JA SIDOSRYHMÄYHTEISTYÖ					
Extranet-sivut	☐	Osoite, käyttäjä- tunnus ja salasana		☐	
Hankeryhmä	☐	Osapuolet Kokousten arvioitu lukumäärä ja ajan- kohdat		☐	
Ohjausryhmä	☐	Osapuolet Kokousten arvioitu lukumäärä ja ajan- kohdat		☐	
Erillisneuvottelut	☐	Tahot		☐	
Neuvottelut infranhal- tijoiden kanssa	☐	Tahot		☐	
Neuvottelut yhteysvi- ranomaisen kanssa	☐			☐	

VUOROVAIKUTUS KANSALAISTEN KANSSA					
Internet-sivut	☐	Osoite		☐	
Yleisötilaisuudet		Tilaisuuksien määrä ja arvioidut ajankohdat			
Arviointiohjelmasta	☐			☐	
Arviointiselostuksesta	☐			☐	
Muut yleisötilaisuudet	☐			☐	
Lehti-ilmoitus					
Arviointiohjelman nähtävilläolosta ja yleisötilaisuudesta	☐			☐	
Arviointiselostuksen nähtävilläolosta ja yleisötilaisuudesta	☐			☐	
Muu ilmoitus	☐			☐	
Muut menetelmät					
- Maastokävely	☐			☐	
- Työpaja	☐			☐	
- Karttapalautejärjestelmä	☐			☐	
- Kysely	☐			☐	
- Haastattelu	☐			☐	
- Henk.koht. tapaaminen	☐			☐	
- Suunnitelmat esille kuntiin, esim. kirjastoon (ei virallinen nähtävilläolo)	☐			☐	

MEDIAYHTEISTYÖ					
Suunnittelualueen median kartoittaminen ja tiedotuslehdistä sopiminen (sis. leh- tien ilmoitusten aika- taulun selvittäminen)	☐			☐	
<i>Alla esitetyistä tiedot- teiden aiheista yhdis- tetään tavallisesti use- ampi aihe samaan</i>					
Tiedote hankkeen käynnistymisestä	☐			☐	
Tiedote YVA-ohjelman nähtävilläolosta	☐			☐	
Tiedote YVA- selostuksen nähtävil- läolosta	☐			☐	
Tiedote yleisötilai- suudes- ta/tilaisuuksista	☐			☐	
Suorat yhteydenotot mediaan	☐			☐	
Mediaseuranta	☐			☐	

Vuorovaikutussuunnitelma

Yleis- ja ratasuunnittelu

Ratalain mukaiset välttämättömät tehtävät on merkitty toiseen sarakkeeseen ruksilla.

Tehtävä	Sisäl- tyy hank- keen seen ☒	Lisätietoja (esim. kokoontuvan ryhmän osapuolet, tilaisuuden ajan- kohta, kokousten määrä, ilmoitus- lehdet)	Toteuttaja (esim. H=hankkeesta vastaava K=konsultti V=viestintä)	Suori- tettu ☒	Huomioita (esim. miksi ei ole suoritettu)
Vuorovaikutuksen ta- voitteet					
Miten palaute doku- mentoidaan					
ILMOITTAMINEN SUUNNITTELMAN LAATIMISESTA JA TUTKIMUSTEN ALOITTAMISESTA					
Kirje suunnitelman ja tutkimusten aloitta- misesta kunnalle	☒			☐	
Lehti-ilmoitus suunni- telman ja tutkimusten aloittamisesta	☐			☐	
Kirje asianosaisille suunnittelun ja tutki- musten aloittamisesta	☐			☐	
Tiedote/kirje maan- omistajille ja kiinteis- tönhaltijoille tutki- musten aloittamisesta	☐			☐	

YHTEISTYÖ SUUNNITELMAA LAADITTAESSA					
Hankeryhmä	☐	Osapuolet Kokousten arvioitu lukumäärä ja ajan- kohdat		☐	
Ohjausryhmä	☐	Osapuolet Kokousten arvioitu lukumäärä ja ajan- kohdat		☐	
Erillisneuvottelut	☐	Tahot		☐	
Neuvottelut infranhal- tijoiden kanssa	☐	Tahot		☐	
Neuvottelut rakennus- lupaviranomaisten kanssa	☐			☐	
Neuvottelut kuntien ympäristöviranomais- ten kanssa	☐			☐	
Extranet-sivut	☐	Sivujen osoite, käyttäjätunnus, salasana ja päivi- tystiheys		☐	
Hankkeen Internet- sivut	☐	Sivujen osoite, si- sältö ja päivitysti- heys		☐	
Yleisötilaisuudet suunnitelmien luon- nosvaiheessa	☐	Tilaisuuksien mää- rä, paikat ja arvioi- dut ajankohdat Miten kutsuminen hoidetaan (lehti- ilmoitus, kirje)		☐	

Yleisötilaisuudet suunnitelman valmistuttua	☐	Tilaisuuksien määrä, paikat ja arvioitavat ajankohdat Miten kutsuminen hoidetaan (lehti-ilmoitus, kirje)		☐	
Henkilökohtaiset tapaamiset	☐	Osalliset		☐	
Muut menetelmät - Maastokävely - Työpaja - Karttapalautejärjestelmä - Kysely - Haastattelu	☐ ☐ ☐ ☐ ☐			☐ ☐ ☐ ☐ ☐	
LAUSUNTO- JA MUISTUTUSMENETTELY					
Suunnitelman toimitaminen kuntiin nähtäville ja lausuntopyyntö kunnalle	☒			☐	
Lausuntopyynnot muille viranomaisille ja sidosryhmille	☒			☐	
Vastineet lausuntoihin	☒			☐	
Radanpitäjän ilmoitus lehden suunnitelman nähtävillä olosta	☒	Mitä lehteä käytetään		☐	
Kirje ulkopaikkakuntalaisille suunnitelman nähtäväksi asettamisesta	☒			☐	

Vastineet muistutuksiin	☒			☐	
Kirje asianosaisille mahdollisuudesta tehdä muistutus	☐			☐	
Ilmoitus suunnitelmaan tehdyistä muutoksista	☒			☐	
HYVÄKSYMISPÄÄTÖKSEN TIEDOKSI ANTAMINEN JA PÄÄTÖKSESTÄ ILMOITTAMINEN					
Suunnitelman hyväksymispäätöksen toimittaminen kuntaan ja pyytäminen asettamaan se nähtäville	☒			☐	
Ilmoitus hyväksymispäätöksestä muistutuksen tehneille, joiden osoite on tiedossa	☒			☐	
Merkitykseltään vähäisen ratasuunnitelman hyväksymispäätöksen tiedoksi antaminen hallintolain säännöksiä noudattaen	☐			☐	
Ilmoitus suunnitelman hyväksymispäätöksestä viranomaisille	☒			☐	

MEDIAYHTEISTYÖ					
Suunnittelualueen median kartoittaminen ja tiedotuslehdistä sopiminen	☐			☐	
<i>Alla esitetyistä tiedotteiden aiheista yhdistetään tavallisesti useampi aihe samaan</i>					
Tiedote suunnittelun käynnistymisestä	☐			☐	
Tiedotteet yleisötilaisuuksista	☐			☐	
Tiedote suunnitelman valmistumisesta ja nähtävilläolosta	☐			☐	
Muut tiedotteet	☐			☐	

Vuorovaikutussuunnitelma

Rakentaminen

Tehtävä	Sisältyy hankkeeseen ☒	Lisätietoja (esim. kokousten määrä, ilmoituslehdet)	Toteuttaja (esim. H=hankkeesta vastaava R=rakennuttaja-konsultti U=urakoitsija V=viestintä)	Suoritettu ☒	Huomioita (esim. miksi ei ole suoritettu)
Vuorovaikutuksen tavoitteet					
Miten palaute dokumentoidaan					
VIRANOMAIS- JA SIDOSRYHMÄYHTEISTYÖ					
Projektipankki	☐	Osoite, käyttäjätunnus ja salasana		☐	
Hankeryhmä	☐	Osapuolet Kokousten arvioitu lukumäärä ja ajankohdat		☐	
Ohjausryhmä	☐	Osapuolet Kokousten arvioitu lukumäärä ja ajankohdat		☐	
Erillisneuvottelut	☐	Tahot		☐	
Neuvottelut infranhaltijoiden kanssa	☐	Tahot		☐	

Neuvottelut rakennus- lupaviranomaisten kanssa	☐			☐	
Neuvottelut kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten kanssa	☐			☐	
Pelastusviranomais- ten tiedottaminen hankkeesta	☐			☐	
VUOROVAIKUTUS KANSALAISTEN KANSSA					
Internet-sivut	☐	Osoite		☐	
Yleisötilaisuudet	☐	Tilaisuuksien määrä ja arvioidut ajankohdat		☐	
Henkilökohtainen tapaaminen	☐			☐	
Kotitalouksiin jaettava tiedote	☐			☐	
Lehti-ilmoitus					
- yleisötilaisuudesta	☐			☐	
- hankkeen käynnistymisestä	☐			☐	
- hankkeen aiheuttamista häiriöistä	☐			☐	

MEDIAYHTEISTYÖ					
Suunnittelualueen median kartoittaminen ja tiedotuslehdistä sopiminen (sis. leh- tien ilmoitusten aika- taulun selvittäminen)	☐			☐	
Tiedote rakentamisen käynnistymisestä	☐			☐	
Tiedote hankkeen valmistumisesta					
Muut mahdolliset tiedotteet	☐			☐	
Median kutsuminen työmaalle	☐			☐	
Hanke-esite	☐			☐	
Projektilehti	☐			☐	
Mediaseuranta	☐			☐	

Esimerkki mediatiedotteesta 1 (YVA)

26.2.2009

Espoo–Lohja–Salo välin uuden ratalinjauksen alustava yleissuunnittelu ja ympäristövaikutusten arviointi alkaa

Ratahallintokeskus on käynnistänyt alustavan yleissuunnitelman laatimisen Espoo–Salo-oikoradan uudesta ratalinjauksesta. Tavoitteena on löytää eri vaihtoehtoista paras linjaus maakuntaliittojen ja kuntien maankäytön suunnittelua varten. Jatkosuunnittelua varten varmistetaan radan toteutettavuus ja alustava kustannusarvio.

Alustavan yleissuunnitelman lisäksi laaditaan lakisääteinen ympäristövaikutusten arviointi (YVA-menettely). Työ tehdään vuorovaikutuksessa maakuntaliittojen ja alueen kuntien kanssa. Hankkeessa ovat mukana myös alueelliset ympäristökeskukset ja tiepiirit.

Alustava yleissuunnittelu ja ympäristövaikutusten arviointi valmistuvat vuonna 2010.

Tarkastelussa useita kohteita ja vaihtoehtoja

Espoossa hanke rajautuu Espoon aseman länsipuolella tapahtuvaan erkanemiseen rantaradasta ja Salossa Salon aseman eteläpuolella liittymiseen nykyiseen rantarataan. Välillä Espoo–Lohja tarkastellaan yhtä maastokäytävävaihtoehtoa, joka on esitetty voimassa olevassa maakuntakaavassa. Lohjan kaupungin alueella tarkastellaan kahta maastokäytävävaihtoehtoa ja niiden yhteyksiä Hanko–Hyvinkää-radalle. Tämä edellyttää yksittäisiä maastomittauksia ja -tutkimuksia suunnittelun kannalta kriittisissä kohteissa, kuten Lohjanharjun alueella.

Välillä Lohja–Salo tarkastellaan kahta toisistaan poikkeavaa maastokäytävävaihtoehtoa. Eteläinen vaihtoehto noudattelee vuonna 1979 suunnitellun ELSA-radon linjauksia, ja toinen tarkasteltava vaihtoehto on linjattu juuri valmistuneen E18-moottoritien maastokäytävään. Näiden välille tarkastellaan lisäksi alavaihtoehtoja. Saloon tultaessa ”moottoritievaihtoehto” yhtyy vanhaan ELSA-linjaukseen. Selvityksen pohjalta valitaan yksi maastokäytävävaihtoehto varaukseksi kaavoitukseen ja maankäyttöön.

Espoo–Salo-oikorata on tarpeen sisällyttää maankäytön suunnitelmiin pitkän aikavälin varauksena ottaen huomioon Helsinki–Turku-yhteysvälin strateginen merkitys Suomen liikennejärjestelmässä. Ratahallintokeskuksen radanpidon pitkän aikavälin suunnitelmassa, Rautatieliikenne 2030, varaudutaan maankäytön suunnittelussa uuteen Espoo–Salo-oikoradan linjaukseen, joskaan sen toteuttaminen ei ole ajankohtainen ennen vuotta 2030.

Valtioneuvoston liikennepoliittisessa selonteossa eduskunnalle (LVM 17/2008, Liikennepoliittikan linjat ja liikenneverkon kehittämis- ja rahoitusohjelma vuoteen 2020) Helsingin ja Turun välinen uusi ratayhteys on esitetty huomioitavaksi tilantarpeena seutukaavoituksessa ja muussa maankäytön suunnittelussa.

Espoo–Salo-oikoradan rakentamiskustannukset olisivat esiselvityksien perusteella 700–800 miljoonaa euroa linjausvaihtoehdosta riippuen.

Vuorovaikutteisuus hankkeessa

Suunnittelun ja ympäristövaikutusten arvioinnin aikana järjestetään yleisötilaisuuksia, joissa hanketta esitellään ja joissa alueen asukkaiden ja maanomistajien on mahdollisuus antaa palautetta suunnitelmista. Ympäristövaikutusten arviointiohjelman yleisötilaisuudet järjestetään alkusyksystä 2009. Alustavaa yleissuunnitelmaa ja ympäristövaikutusten arviointiselostusta esitellään yleisötilaisuuksissa keväällä 2010. Alustava yleissuunnittelu ja ympäristövaikutusten arviointi valmistuvat kesällä 2010.

Suunnitteluhankkeesta on mahdollista antaa palautetta myös sähköisesti verkossa keväällä 2009 avattavan karttapalautejärjestelmän avulla.

Lisätietoja:

Ylitarkastaja Raimo Radanpitäjä, p. XXX, sähköposti
raimo.radanpitaja@liikennevirasto.fi

Hankkeen kotisivu

Esimerkki mediatiedotteesta 2 (rakentaminen)

23.3.2009

Lahti–Luumäki-rataosan parannustyöt aiheuttavat muutoksia junaliikenteeseen

Rataosan Lahti–Luumäki parannustöiden mittavin vaihe on käynnissä. Ratatöiden tehokas toteuttaminen edellyttää liikennekatkoja maaliskuun lopusta joulukuulle, jonka aikana junavuoroja korvataan linja-autoilla. Työt ovat käynnissä myös Luumäki–Vainikkala-rataosalla.

Vuonna 2009 tehdään koko Lahti–Vainikkala-välillä pääraiteen geometria- ja sähköistysmuutoksia, joilla tähdätään junanopeuksien nostoon 140–200 km/h:iin. Lahden ja Kouvolan välillä käynnissä ovat muun muassa Suurisuoan rataoikaisun teko Iitissä ja Kausalan asematunnelin rakentaminen. Lisäksi rakennetaan kolme uutta raiteenvaihtopaikkaa Villähteelle, Niinimäkeen ja Saunamäkeen.

Kouvolan henkilöratapihan nykyaikaistaminen aloitettiin helmikuussa laiturikatosten purkamisella. Työt jatkuvat uusien laiturien ja katosten rakentamisella. Kouvola–Luumäki-välillä uusitaan Kaipiaisien ratapiha ja radan päällysrakennetta 20 kilometrin matkalta.

Lahti–Luumäki-rataosan turvalaitejärjestelmien uusiminen jatkuu myös tänä vuonna. Uusi turvalaitejärjestelmä otetaan käyttöön ensi lokakuussa. Turvalaitejärjestelmän uusimisella, liikennepaikka- ja vaihdemuutoksilla sekä uusilla liikennepaikoilla lisätään rataosan välityskykyä ja turvallisuutta.

Luumäen ja Vainikkalan välisellä rataosalla rakennetaan rataa vahvistavia vastapenkereitä. Kesällä tehdään kahden viikon ajan sepelinpuhdistusta. Vainikkalan ratapihan länsipään raiteiden jatkaminen käynnistyy syksyllä. Tavoitteena on nostaa suurin nopeus tällä yhteysvälillä 120 kilometristä 140 kilometriin tunnissa ja akselipaino 22 tonnista 25 tonniin.

Hanke on osa itäisen Suomen rautatieliikenteen kehittämistä. Parannushankkeen ansiosta henkilöliikenteen matka-ajat itäisen Suomen liikenteessä lyhenevät ja tavara-liikenteen kilpailukyky paranee. Lahti–Luumäki parannustöiden kustannusarvio on 185M€ ja Luumäki–Vainikkala töiden 20M€. Parannettu rata valmistuu junaliikenteelle marraskuussa 2010.

Liikennejärjestelyjä maaliskuusta alkaen

Kouvolan ja Lahden välillä tehtävät ratatyöt vaativat liikennejärjestelyjä 28. maaliskuuta alkaen. Viisi taajamajunavuoroa korvataan viikonloppuisin linja-autoilla Kouvolan ja Lahden välillä 12. joulukuuta asti.

Muille junille nopeusrajoitukset aiheuttavat kevään ajan viikonloppuisin 5–15 minuutin myöhästymisiä. Toukokuun lopussa voimaan tulevissa aikatauluissa nopeusrajoitusten vaikutukset on pyritty ottamaan huomioon.

Matkustajat saavat tietoa korvaavista kuljetuksista VR:n verkkosivuilta ja aikataulu-julkaisuista, kuulutuksista sekä opastejulisteista.

Lisätietoja:

- Ratatyöt: ylitarkastaja Reijo Radanpitäjä, Liikennevirasto, p. XXXX, sähköposti reijo.radanpitaja@liikennevirasto.fi
- Liikennejärjestelyt: liikennepalvelupäällikkö Lauri Liikennöitsijä, Yritys X, p. XXXX, sähköposti lauri.liikennöitsija@xxx.fi

Hankkeen kotisivu

Esimerkki lehti-ilmoituksesta (YVA)

Luumäki–Imatrankoski kaksoisraiteen ympäristövaikutusten arviointi (yva) ja alustava yleissuunnittelu

**KUTSU ESITTELYTILAISUUKSIIN
LAPPEENRANTAAN, LUUMÄELLE JA IMATRALLE**

Ratahallintokeskus (RHK) on käynnistänyt Luumäki–Imatrankoski kaksoisraiteen alustavan yleissuunnittelun ja ympäristövaikutusten arvioinnin (yva).

Luumäki–Imatrankoski-rataosalle suunnitellaan alustavassa yleissuunnittelutyössä lisäraide olemassa olevan rinnalle. Kaksoisraiteen suunnitteluosuus alkaa Jurvalasta Luumäeltä. Yleissuunnittelun yhteydessä tehdään ympäristövaikutusten arviointineu-
nettely (yva). Yvassa tutkitaan kolmea eri vaihtoehtoa:

- **Vaihtoehto 0:** Hankkeen toteuttamatta jättäminen, nykyisen radan ylläpito.
- **Vaihtoehto 0+:** Nopeuden ja akselipainon nostaminen nykyiseen rataan kohdistuvin toimenpitein.
- **Vaihtoehto 1:** Nopeuden ja akselipainon noston edellyttämät toimenpiteet vaihtoehdon 0+ mukaisesti sekä kaksoisraiteen rakentaminen koko rataosalle. Vaihtoehto sisältää myös pienehköjä raidegeometrian parantamisia sekä huoltotieverkoston ja siltojen rakentamista.

Esittelytilaisuuksissa esitellään hankkeen keskeisiä ympäristövaikutuksia sekä kaksoisraiteen suunnitteluun liittyviä toimenpiteitä. Tilaisuudet ovat avoimia kaikille alueen asukkaille, maanomistajille ja muille asiasta kiinnostuneille.

Esittelytilaisuudet pidetään seuraavasti:

- Lappeenrannan kaupungintalon valtuustosalin (Villimiehenkatu 1), tiistaina 20.11.2007 klo 18.00–19.30
- Luumäellä Jurvalan monitoimitalo (Suoanttilantie 2), keskiviikkona 21.11.2007 klo 18.00–19.30
- Imatran kaupungintalon aula (Virastokatu 2), torstaina 22.11.2007 klo 18.00–19.30.

Suunnittelutyön konsulttina toimii Yritys X. Lisätietoja antaa Yva-asioissa Yritys X:stä Seija Suunnittelija, puhelin XXXX ja kaksoisraiteen suunnittelusta Seppo Suunnittelija, puhelin XXXX. Liikennevirastosta lisätietoja antaa Risto Radanpitäjä, puhelin XXXX.

Tervetuloa!

Liikennevirasto

Esimerkki asukastiedotteesta 3 (kunnossa-pito)

23.11.2005

Joensuu

PUURATAPÖLKKYJEN VÄLIVARASTOINTI, JUKAJÄRVI

Arvoisa kiinteistö / asukas

Ratahallintokeskus välivarastoi radasta poistettuja puuratapölkkyjä Jukajärven liikennepaikalla.

Paikka:

Rataosa Joensuu – Ilomantsi, Jukajärven liikennepaikka, rautatiealue, sivuraiteen (r2) eteläpuoli.

Ajankohta:

- Varastointityö alkaa marraskuussa 2005
- Varastointi kestää kevät–kesä 2006
- Varastointialueen siivoustyöt suoritetaan kesällä 2006
- Varastointityöt suoritetaan pääasiallisesti arkipäivisin maanantai–perjantai klo 7.00–16.00. Tarvittaessa varastointityötä voidaan tehdä myös muuna ajankohtana.

Rakennuttaja:

Ratahallintokeskus, Helsinki

Urakoitsija:

Yritys X, Joensuu

Lisätiedot:

Urakoitsija Urho Urakoitsija puh. XXXX tai

Keijo Kunnossapitäjä puh. XXXX

Tiedoksi: Joensuun kaupunki, Kalle Kasvi, ympäristönsuojelupäällikkö

Yleisötilaisuuden/työpajan järjestäjän muistilista

Noin 2 kk ennen tilaisuutta

- Tilojen varaus
  - Sopivia tiloja esim. koulu, kunnanvirasto, juhlatila
  - Tilan oltava keskeisellä paikalla ja sinne oltava hyvät kulkuyhteydet
  - Tilan oltava tarpeeksi suuri ja soveltuva käyttötarkoitukseen (esim. yleiset esittelyt, ryhmätyöskentely, suunnitelmien esittely)
  - Tilan esteettömyys huomioitava
  - Selvitetään, tarvitaanko kirjallista sopimusta vuokrauksesta ja miten laskutus hoidetaan
- Tarjoilujen alustava varaus
  - Tarjoilut voi järjestää esim. koulun, juhlatilan, pitopalvelun, kahvilan, paikallisten Marttojen tai urheiluseuran kautta
  - Kahvin, teen ja kahvileivän lisäksi myös vettä/mehua
- Tieto tilaisuudesta hankkeen Internet-sivuille

Noin 1 kk ennen tilaisuutta

- Hankkeen Internet-sivujen päivittäminen
  - Esim. suunnitelma-aineistot
  - Internet-sivuja kannattaa mainostaa kutsuissa ja lehdistötiedotteessa
- Lehtikutsun laatiminen ja toimittaminen
  - Huomioitava, että paikallislehdet voivat ilmestyä vain 1-2 kahden viikon välein
  - Huomioitava lehtien määräajat ilmoitusten toimittamisesta
  - Harkittava, pyydetäänkö tilaisuuteen ilmoittautumisia
  - Hankkeen ilmoituslehdet, lehtien ilmestymisajat ja ilmoitusten toimitusajat on selvitetty hankkeen alussa
- Tilaisuuteen mahdollisesti kutsuttavien järjestöjen selvittäminen (esim. asukasyhdistykset, metsästysseurat, ympäristöjärjestöt)

Noin 2 viikkoa ennen tilaisuutta

- Mahdollisen asukkaille ja järjestöille toimitettavan kutsun laatiminen ja lähettäminen
  - Voidaan toimittaa postitse tai sähköpostitse
  - Harkittava, pyydetäänkö tilaisuuteen ilmoittautumisia
- Mediatiedotteen laatiminen (ei vielä jakeluun)

Noin 1 viikko ennen tilaisuutta

- Tilavarausten vahvistaminen
  - Sovittava ovien avaus ja sulkeminen
  - Varmistetaan tarvittavat laitteet (tietokone, videotykki, kaiuttimet, valkokangas, mikrofoni, jatkojohto)
  - Varmistetaan Internet-yhteys, jos sitä tarvitaan
- Tarjoilujen vahvistaminen
  - Tarkennetaan määrä
  - Tarkennetaan ajankohta, esim. alkaen puoli tuntia ennen tilaisuuden alkua. Tarjoilujen on hyvä olla esillä koko tilaisuuden ajan.
- Mediatiedotteen jakelu
  - Hankkeessa käytettävät lehdet on selvitetty hankkeen alussa
  - Jos halutaan, että media uutisoi tilaisuudesta ennen sitä, tiedote on toimitettava noin viikkoa ennen tilaisuutta
  - Jos halutaan, että media kirjoittaa tilaisuuden jälkeen, tiedote toimitetaan 1-2 päivää ennen tilaisuutta

Tilaisuus

- Mukaan tarvitaan:
  - Opasteet oviin
  - Osallistujalista (listassa kannattaa kysyä ainakin nimi, asuinpaikka, sähköpostiosoite ja puh.nro, lisäksi listassa voidaan kysyä kiinnostusta osallistua jakelulistalle tai tiiviimpään työskentelyyn)
  - Palautelomakkeet ja palautelaatikko
  - Maalarinteippiä, sinitarraa, nastoja, sakset
  - Kyniä, tusseja, PostIt-lappuja, paperia
- Paikalle vähintään 1 h ennen tilaisuutta (ensimmäiset osallistujat saapuvat puoli tuntia ennen)
- Laitteiden toimivuuden varmistaminen
- Esittelyaineistojen esiin laittaminen

Esimerkkihankkeen vuorovaikutusprosessin kuvaus

Luumäki–Imatrankoski-kaksoisraiteen alustava yleissuunnittelu ja ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA)

Luumäki–Imatrankoski-kaksoisraiteen YVA-menettely käynnistyi vuoden 2007 syksyllä samanaikaisesti alustavan yleissuunnitelman laatimisen kanssa. Hanke päättyi vuoden 2008 lopussa. Rata-osuuden muuttaminen kaksiraiteiseksi on tehokkain tapa lisätä radan välityskykyä ja turvata sekä henkilö- että tavaraliikenteen toimintaedellytykset.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tutkittiin seuraavia vaihtoehtoja:

VE 0: Hankkeen toteuttamatta jättäminen, nykyisen radan ylläpito.

VE0+: Nopeuden ja akselipainon nostaminen nykyiseen rataan kohdistuvien toimenpitein osalla nykyistä rataa.

VE1: Kaksoisraiteen rakentaminen koko rataosuudelle Luumäki–Imatrankoski-raja sekä nopeuden ja akselipainon nostamisen edellyttämät toimenpiteet VE 0+:-n mukaisesti.

Päävaihtoehtojen lisäksi tarkasteltiin alavaihtoehtoina kaksoisraiteen puolisuutta.

TIEDOTTAMINEN JA VUOROVAIKUTUS

Työssä toteutettiin YVA-prosessi ja samanaikaisesti etenevä hankkeen alustava yleissuunnittelu mahdollisimman tiiviillä vuorovaikutuksella eri osapuolten kesken (asukkaat, kunnat, viranomaiset ja suunnittelijat). Laajalla suunnittelualueella vuorovaikutusprosessi toteutettiin selvästi lakisääteistä kattavammin.

Viranomaisyhteistyötä tehtiin vuorovaikutteisesti suunnittelualueen kuntien, maakuntaliiton, alueellisen ympäristökeskuksen, Tiehallinnon ja muiden sidosryhmien kanssa. Vuorovaikutuksen ansiosta oli mahdollista todeta maankäytön ja muiden suunnitelmien mahdolliset ristiriitaisuudet ja tehdä tarvittavat suunnitelmamuutokset mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Asukkaiden suuntaan vuoropuhelu- ja tiedotusmenetelminä käytettiin yleisötilaisuuksia, maastokävelyjä, työpajaa, Internet-sivuja, karttapalautejärjestelmää, henkilökohtaisia keskusteluja ja mediatiedotteita.

Seuraavassa on esitetty tarkemmin, mitä vuorovaikutus piti sisällään.

1) VIRANOMAIS- JA SIDOSRYHMÄYHTEISTYÖ

- Extranet-sivut
- Hankeryhmä
- 7 kokousta
- Osallistujat: Kaakkois-Suomen tiepiiri, Etelä-Karjalan liitto, Kaakkois-Suomen ympäristökeskus, Imatran kaupunki, Joutsenon kaupunki, Luumäen kunta, Lappeenrannan kaupunki, VR Osakeyhtiö, Pöyry CM Oy, Oy VR-Rata Ab
- Seurantaryhmä
- 1 kokous

- Osallistujat: Kaakkois-Suomen tiepiiri, Etelä-Karjalan liitto, Kaakkois-Suomen ympäristökeskus, Imatran kaupunki, Joutsenon kaupunki, Luumäen kunta, Lappeenrannan kaupunki, VR Osakeyhtiö
- Kuntaneuvottelut
- Jokaisessa suunnittelualueen kunnassa (Imatra, Joutseno, Lappeenranta, Luumäki)

2) ASUKASVUOROVAIKUTUS

- Internet-sivut
- Tietoa hankkeesta RHK:n Internet-sivujen kautta. Lisäksi kuntien Internet-sivuilla löytyi linkkejä hankkeen sivuille ja karttapalautejärjestelmään.
- Karttapalautejärjestelmä
- Karttapalautejärjestelmä toimi ratasuunnitelmien esittely- ja kommentointikanavana. Järjestelmässä suunnitelmat esitettiin peruskartoilla sekä tarkkoina suunnitelmakarttoina.
- Karttaliittymän kautta saatiin 45 palautetta tai kysymystä kansalaisilta. Palautteet koskivat lähinnä melu- ja värinävaikutuksia, kulkuyhteyksiä sekä turvallisuuskysymyksiä. Kaikkiin palautteisiin vastattiin jos sitä oli pyydetty (yhteensä 15 kpl). Lisäksi viestit välitettiin tarpeen mukaan tiedoksi mm. kuntien edustajille.
- Saadut palautteet otettiin huomioon YVA-selostuksen laatimisessa sekä suunnittelussa.
- Yleisötilaisuudet
- Yleisötilaisuuksista tiedotettiin lehti-ilmoituksella paikallisissa lehdissä (Luumäen lehti, Joutseno, Etelä-Saimaa ja Uutisvuoksi)
- 1. Yleisötilaisuudet
  - Järjestettiin arviointiohjelman laatimisvaiheessa marraskuussa 2007 Lappeenrannassa, Luumäellä ja Imatralla.
  - Esiteltiin arviointiohjelmää, alustavan yleissuunnittelun lähtökohtia ja tavoitteita sekä alustavia suunnitelmavaihtoehtoja.
  - Osallistujia kussakin tilaisuudessa oli n. 30 henkeä.
  - Esiin nousseet kysymykset koskivat pääasiassa melua ja värinää, kaksoisraiteen puolisuuutta ja kulkuyhteyksiä radan poikki.
- 2. Yleisötilaisuudet
  - Järjestettiin arviointiselostuksen laatimisvaiheessa kesäkuussa 2008 Lappeenrannassa, Luumäellä ja Imatralla.
  - Esiteltiin ympäristövaikutusten arvioinnin alustavia tuloksia sekä alustavan yleissuunnittelun suunnitelmaluonnoksia.
  - Osallistujia tilaisuuksissa oli n. 20–50 henkeä.
- Tilaisuuksissa oli jaossa palautelomakkeita, joita palautettiin yhteensä 20 kappaletta. Palautteet koskivat pääasiassa melua ja värinää.
- Maastokävelyt ja asukastyöpaja
- Maastokäyntien aikana tutustuttiin kaksoisraidevaihtoehtoihin ja tasoristeysten poiston korvaaviin järjestelyihin paikan päällä sekä pohdittiin eri vaihtoehtojen vaikutuksia.
- Suunnittelijat tutustuivat asukkaiden toivomiin kohteisiin radan läheisyydessä.

- Asukkaat olivat kiinnostuneita kaksoisraiteen puolisuuden lisäksi melu- ja tärinähaitoista sekä poikittaisyhteyksistä.
- 1. Maastokävely ja asukastyöpaja
  - Järjestettiin huhtikuussa 2008 Luumäellä Huomolan, Junttolan ja Toikkalan alueella.
  - Maastokäynnin jälkeen järjestettiin asukastyöpaja Jurvalan monitoimitalolla. Työpajassa tehtiin yhteenveto päivästä.
  - Maastokävelyyn ja asukastyöpajaan osallistui noin 25 henkeä.
- 2. Maastokävely
  - Järjestettiin toukokuussa 2008 Imatran Korvenkannan sekä Joutsenon Korvenkylän ja Rauhan alueella.
  - Maastokävelyyn osallistui noin 50 henkeä.
- Palautelomakkeet
- YVA-ohjelman nähtävilläoloajan jälkeen kesäkuussa 2008 toimitettiin kuntien kirjastoihin ja kaupungintaloille tai kunnan virastoihin palautelomakkeita sekä suunnitteluaineistoa.
- Palautelomakkeita palautettiin kaksi kappaletta. Lisäksi saatiin kaksi muuta kirjallista palautetta.

3) MEDIAYHTEISTYÖ

- 1. Tiedote marraskuussa 2007: Hanke on käynnistynyt ja alustavaa yleissuunnittelua ja ympäristövaikutusten arviointia esitellään alueen asukkaille ja maanomistajille.
- 2. Tiedote helmikuussa 2008: Ympäristövaikutusten arviointiohjelma on valmistunut.
- 3. Tiedote marraskuussa 2008: Ympäristövaikutusten arviointiselostus on valmistunut.
- Tiedotteissa mainostettiin karttapalautejärjestelmää, jotta media informoisi siitä kansalaisia.
- Tiedotteiden jälkeen soitettiin lehtiin ja kerrottiin lisää hankkeesta ja karttapalautejärjestelmästä.
- Lehdet tekivät hankkeesta juttuja ja faktat niissä olivat pääsääntöisesti oikein. Tätä edesauttoi lehtiin soittaminen. Jokin artikkeli pyydettiin myös tarkistettavaksi ennen julkaisua. Lehdet kirjoittivat aktiivisesti karttapalautejärjestelmästä, mikä toi sille paljon käyttäjiä. Tätäkin edesauttoi lehtiin soittelu.

VUOROVAIKUTUKSEN HYÖTY SUUNNITTELULLE

Vuorovaikutusprosessi oli onnistunut ja asukkaat pääsivät vaikuttamaan suunnitelmiin. Yleisötilaisuuksiin ja maastokävelyihin osallistuttiin aktiivisesti ja asukkaat antoivat runsaasti palautetta sekä tilaisuuksissa että karttapalautejärjestelmän kautta. Kaksoisraiteen puolisuutta muutettiin Joutsenon itäosassa ja Imatralla asukkaiden palautteen perusteella, mikä lisäsi hankkeen hyväksyttävyyttä. Vuorovaikutuksesta oli hyötyä myös suunnittelijoille, jotka pystyivät hyödyntämään paikallistuntemusta ja saivat palautetta jo suunnittelun alkuvaiheessa.

Liik
enne
vira
sto

ISBN 978-952-255-610-3

www.liikennevirasto.fi